

Čo dosiahol Kristov kríž voči Bohu

Ordinačná Práca

Pavol Jurčo

Esej - Čo dosiahol Kristov kríž voči Bohu

Úvod

“Skôr než zomrel za nás, zomrel Ježiš za Boha”¹ tvrdil nemecký luteránsky teológ Paul Althaus. V tejto práci by som rád rozoberal práve toto podnetné vyjadrenie. Ukrižovanie Ježiša z Nazareta bola zvláštna udalosť. Dá sa porozumieť z viacerých perspektív. Stretá sa v nej rovina historická, eschatologická ako aj “theologická” - v jej prísnom zmysle slova. Cirkevná tradícia v snahe porozumieť udalosti Kristovho kríža prišla s dvoma vzájomne sa dopĺňujúcimi oblasťami. S ekonomikou spásy a trinitárnou teológiou. Spolu s Althausom sa domnievam, že často v súčasnom cirkevnom diskurze zaznieva istá nevyváženosť, pri ktorej sa pozornosť venuje predovšetkým téme spásy. Pričom téma Trojice zostáva v úzadí. Ak však chceme mystériu kríža porozumieť vyvážené, musíme zostať aj pri otázke, čo znamená kríž pre Boha samého. Čo Kristov kríž dosahuje voči Bohu samotnému?

Kto je Ježiš?

Myslím že pomôže, ak si udalosť kríža nasvietime cez kontext celého Ježišovho príbehu a jeho zvesti. Aspoň v náznakoch si nakreslíť kto Ježiš bol, o čo mu išlo a čo sa snažil komunikovať. Už Philip Melanchton správne zdôrazňuje, že “poznať Krista, znamená poznať jeho dobrodenia.”² Identita Krista je tvorená jeho príbehom a zvesťou. Ranná cirkev na otázku “Kto je Ježiš?” odpovedala napísaním štyroch evanjelií, ktorými chcú ukázať jednotu jeho osoby, jeho diela a to, ako sa to spája s krížom.

Ježiš z Nazareta bol zvláštny židovský Rabbi. Vyhlasoval Božiu prítomnosť cez obraz prichádzajúceho Božieho kráľovstva. Obraz Božieho kráľovstva v tom čase nebolo nič nové. Podobné posolstvo hlásali viaceré náboženské skupiny v judaizme druhého chrámu. Farizeji, zelóti, či eseni pracovali s predstavou Boha a jeho prichádzajúcou vládou ako so zdrojom nádeje. Dokonca aj Ján Krstiteľ opiera svoju výzvu práve o prichádzajúceho Božieho kráľovstvo.

Nóvum Ježišovej zvesti spočívalo v tom, že toto Božie kráľovstvo spojil so sebou samým. Podľa Lukáša³ sa tak deje v jeho inauguračnej kázni v Nazarete, alebo keď rozpráva o “svojej hodine” či dokonca keď volá učeníkov ku nasledovaniu jeho samotného. Rozhodnutie pre Ježiša bolo totožné s rozhodnutím sa pre ono Božie kráľovstvo. Svoje zvestovanie stavia

¹ Althaus P., s.23

² Pauck W., Melanchthon and Bucer (The Library of Christian classics), s.21

³ Ev.Lukáša 4,16-22

Ježiš dokonca nad Mojžiša. V antitézach Kázne na hore, v neustálom prekračovaní Šabatu, či v provokatívnom odpúšťaní hriechov úzko zviaže dokopy prítomnosť Božieho kráľovstva s jeho vlastnou osobou. Ježiš nezvestuje len nejaký väčší ideál, ktorý ho presahuje. Keď hlása Božie kráľovstvo hlása seba.

Zvest' o Božom kráľovstve v jeho podaní je dobrou správou. Je to správa o ospravedlnení z milosti. Nie správa o odsúdení. Svoje kázanie o milosti demonštruje aj zdieľaným životom s hriešnikmi a colníkmi. Nemecký luteránsky teológ Jürgen Moltmann zdôrazňuje, že Ježiš zo svojho bezprostredného vzťahu s Bohom prináša dobrú, milostivú zvest' pre všetkých opustených. "Ježiš zvestoval blízkosť Božieho kráľovstva a sprítomňoval ho ako milostivú, a vonkoncom nie ako súdiacu, ale zachraňujúcu blízkosť všetkým nevyliciteľne chorým, zvrhnutým a nenávideným. Vo svojom vlastnom vzťahu k Bohu tohoto kráľovstva sám vystúpil z tradičného rámca zmluvy Boha s Izraelom, v ktorom bola Božia blízkosť jeho ľudu sprostredkovaná zmluvou, zákonom a Mojžišom. Evanjelia priebežne dokladajú, že Ježiš nazýval Boha často exkluzívne "Otcе môj." To vyjadruje spoločenstvo s Bohom, ktoré už nie je sprostredkované zmluvou, ľudom a tradíciou a preto sa dá nazvať bezprostredným spoločenstvom."⁴

Pokiaľ sa Ježiš týmto spôsobom identifikoval s Bohom samotným, musel predpokladať, že Boh sa identifikoval s ním a jeho slovom. Moment tejto Božej identifikácie s Ježišom v evanjeliových príbehoch zažiarí najmä pri krste. Vidíme tu spoločenstvo celej Trojice: Syn vystupuje z vody, Duch zostupuje z neba a Otec prehovorí. Tým čo povie, zásadným spôsobom označí Ježišovú identitu: "Ty si môj milovaný Syn, v tebe mám zaľúbenie."⁵ Ježiš je Boh Syn. Vzťah Trojičného Boha vo vnútri ako k človeku je zaľúbenie, láska a jednota. Práve na tomto mieste sa v Biblii zjavuje najvýraznejšie ten staroteologický koncept: *homousion* - jedna podstata Boha. Syn je "jednej podstaty s Otcom," povie nám Nicejsko-carhradské vierovyznanie. Boh je jednota. Jednota, ktorá je samotným Bohom pri Ježišovom krste označená ako láska.

Hĺbka tohto vyznania je podobne zachytená aj vo Vyznaniach viery CB, ktoré pri téme Trojice rozprávajú práve o tejto milujúcej jednote troch osôb. "Veríme v jedného Boha, dokonalého vo svojich vlastnostiach a činoch, večne prebývajúceho v milujúcej jednote troch osôb, Otca, Syna a Svätého Ducha. Tieto tri osoby tvoria dokonalú jednotu, každá je plne Boh a večne existujú ako trojjediný Boh."⁶

⁴ Moltmann J., Ukřižovaný Bůh, s.212

⁵ Ev.Marka 1,11

⁶ Vyznania viery CB

Ježišova smrť

Kristus končí smrťou na kríži, ktorá sa deje za zvláštnych okolností. Na jednej strane, Ježiš zomiera smrťou, ktorá podľa rímskeho práva bola trestom pre utečených otrokov a vzbúrencov proti rímskemu impériu. Ukrižovanie je politickým trestom za vzburu proti sociálnemu a politickému poriadku rímskeho impéria.⁷ Niet divu, že tento trest smrti v prostredí judaizmu bol najčastejšie udeľovaný náboženskej skupine ozbrojených vzbúrencov - zelótov. Pilát odsúdi Ježiša ako ohrozenie cisárskej moci. Ježiš zomiera ako burič voči Pax Romana. Na druhej strane, Pilát odsudzuje Ježiša na nátlak náboženskej obce. Ježišove slová sa jeho zbožným kritikom zdali ako rúhanie. Na základe svojej sebaidentifikácie s Božím kráľovstvom a s Bohom samotným je Ježiš odsúdený náboženskými vodcami.⁸ “Pripočítali ho k zločincovi,”⁹ pretože sa povyšoval nad zákon, nad Mojžiša, rušil sobotu a ako Boží syn odpúšťal hriechy.¹⁰ Ježiš bol Zákom odsúdený ako heretik a kacír. Avšak popri politicko-mocenskej poprave a náboženskej exkomunikácii má Ježišova smrť ešte tretiu teologickú rovinu.

Čo znamená Ježišov kríž pre Boha samotného?

Boh opustený Bohom

Synoptické evanjelia sa zhodujú. Ježiš na kríži prežíva hrôzu a úzkosť. Zomiera s hlasným výkrikom bolesti¹¹. Marek jeho agóniu zachytáva slovách: “Bože môj, prečo si ma opustil?” Celý svoj život Ježiš prežil v bezprostrednom, blízkom vzťahu s jeho Bohom a jeho Otcom, jeho kráľovstvom a jeho milosťou. Zažíva a hlása Boha Otca ako lásku, blízkosť a prítomnosť. Vydanie do prekliatej smrti na kríži preto nemohol chápať ako nešťastie, nedorozumenie, či poslednú skúšku v zápase za svoj ideál. Zažíva hrôzu, ničotu, opustenie a bolesť. Ježiš svoju smrť prežíva ako opustenosť práve tým Bohom, ktorého sa odvažoval nazývať “Otče môj.” Boží Syn, ktorý je jednej podstaty s Bohom Otcom zomiera opustený práve týmto Otcom. Jürgen Moltmann v tomto momente vidí najväčšie zažívanie pekla: “A práve toto: byť pri plnom vedomí milostivej Božej blízkosti opustený Bohom a byť vydaný ku smrti zavrhnutého, práve toto sú pekelné muky.”¹² Beznádej a bezmoc pekla sa

⁷ Stott J., Kristův kříž, s.19

⁸ Ev.Jána 18,19

⁹ Ev.Lukáša 22,37

¹⁰ Ev.Jána 19,7

¹¹ Ev.Marka 15,37

¹² Moltmann J., s. 212

najkrutejšie vyjavuje vtedy, keď v prekliatí zomiera Bohom opustený človek, ktorý Boha nikdy neopustil.

Ježišova smrť bola preto mimoriadne špecifická. Nemožno ju chápať iba vo vzťahu ku náboženským vodcom a požiadavkám Zákona. Ani vo vzťahu k Rimanom, ktorí sa zľakli ohrozenia politickej moci. Smrť Ježiša musíme chápať vo vzťahu k jeho Bohu a Otcovi, ktorého blízkosť a milosť sám zvestoval. Ježiš zomiera kvôli svojmu Bohu a Otcovi. Nad Ježišovou smrťou je teda nutné premýšľať teologicky. Udalosť kríža zásadným spôsobom vyjavuje dianie Boha samotného.

Podobne to zdôrazní aj česko-švajčiarsky protestantský teológ Ján Milíč Lochman. Kríž poodhaľuje v prvom rade závoj z mystéria Boha samotného. “Ak máme pochopiť hĺbku tohto utrpenia, musíme si uvedomiť súvislosť s Ježišovým životom a poslanstvom. Ježiš kázal, ba dokonca žil v nedosiahnuteľnej blízkosti Boha, v blízkosti svojho Otca. Kde zostal v tomto poslednom okamihu jeho života, tento Otec? V slovách “Bože môj, prečo si ma opustil?” sa otriasa nielen Ježišova osobná existencia ale predovšetkým jeho existencia teologická, celá jeho zvesť o Bohu. S jeho opustenosťou je preto v ohrození zároveň božstvo jeho Boha a otcovstvo jeho Otca. V agónii kríža je nielen Syn, ale aj Otec.”¹³

Teologická interpretácia opustenosti Krista.

Ježiš sa identifikuje s Bohom. Zvestuje Božiu prítomnosť ako milostivú a láskavú bytosť. A to všetko s predpokladom, že Boh sa identifikoval s ním samotným. A tento Ježiš zomiera opustený a v hrôze ničoty. Čo je to za zvláštne mystérium Boha, ktorého závoj sa na Kristovom kríži poodhalí?

Opustenosť kríža vyjavuje zvláštne dianie medzi Ježišom a Bohom, medzi Synom a jeho Otcom. Ak máme brať Ježiša vážne, tak musíme povedať, že v opustenosti kríža vidíme zomierať Boha samotného. Karl Barth v *Cirkevnej Dogmatike* to vyjadrí slovami, že “Ukrižovaný Ježiš je obraz neviditeľného Boha.”¹⁴ A podobne sa nechá počuť Karl Rahner, ktorý tvrdí, že “Ježišova smrť náleží ku Božiemu sebavyjadreniu.”¹⁵ Čo teda dosiahol Kristov kríž voči Bohu? Kristov kríž pre Boha znamená, že opustenosť a smrť sa stali Božím fenoménom, povie nám Moltmann.¹⁶ Cez smrť Božieho Syna na kríži môžeme povedať, že opustenosť a smrť je v Bohu samotnom.

¹³ Lochman J.M., *Krédo*, s.143

¹⁴ Barth K. *KD II/2*, s. 132

¹⁵ Rahner K. s.113

¹⁶ Moltmann J., 283

Ako tomu rozumieť? Pokúsme sa ešte iným spôsobom nasvietiť zomierajúceho Boha kríža cez teologicky nabitý výraz “παράδιδωμι” - vydať.

Súd

Sloveso παράδιδωμι sa v pašijových príbehoch prekladá ako predat', odovzdať či vydať.¹⁷ Aj z Pavlovských spisov¹⁸ sa slovo „παράδιδωμι“ prekladá podobne, ako vydať. Pavol ho v liste Rimanom využíva na vyjadrenie Božieho hnevu a súdu. Podľa Rimanom, Boh vydáva bezbožných ľudí ich vlastnej bezbožnosti.

V judaizme druhého chrámu sa často chápe vina a trest, ako dve stránky tej istej mince. Tak sa napríklad interpretoval trest Babylonského exilu. Popredný anglikánsky teológ NT Wright tvrdí, že Boh odstúpil od zmluvy, od ktorej však tak isto už predtým odstúpil svojimi činmi, nemilosrdnosťou a idolatriou Boží ľud. Vina a trest sú úzko prepojené.¹⁹

Tu v liste Rimanom sa stretávame s čímisi podobným. Boh opúšťa tých, ktorí ho opustili. Bezbožnosť a opustenie Bohom sa takto navzájom prelínajú. “Súd spočíva v tom, že Boh vydáva ľudí skaze, ktorú si sami zvolili a v ich opustenosti ich opúšťa.”²⁰

Boží súd tak nie je niečo, čo čaká hriešnikov v budúcnosti. Pavol ho vidí už teraz v prázdnote a neľudskosti pohanskej modloslužby a tvrdosti zákonníckej neľudskej spravodlivosti u židov. Vina a trest nie sú oddelené časom. Sú to dve stránky tej istej mince. Boh dovoľí človeku v slobode jednať proti sebe samému. Proti svojej ľudskosti. Proti tomu, čo je dobré. Boží súd nad bezbožnou krutosťou je vo vydaní zažívaniu bezbožnej krutosti. “Kto mečom bojuje, mečom zahynie.” Vyjadrí tento princíp Božieho súdu sám Ježiš.

Súd je v tom, že Boh človeka opúšťa v jeho opustenosti. Boh človeka vydá jeho opustenosti. Medzi človekom a Bohom vzniká vzdialenosť, odcudzenosť. To vidíme aj v príbehu z raja. Božia prítomnosť, ktorá bola pre Adama potešujúca sa po páde stáva ohrozením. Adam sa pred tým istým Bohom skrýva, hanbí a bojí sa. Božia inakosť z diaľky opustenia, odcudzenia a hriechu je desivá. Pre túto vzdialenosť medzi človekom a Bohom biblickí autori používajú aj obrazy nepriateľstva, či hnevu.

Súd je v tom, že Boh človeku dovoľí utiecť do opustenosti, v ktorej potom zažíva odcudzenosť od Boha, od druhých, od seba a od zmyslu života ako takého.

¹⁷ Mt 27,26; Mk 15,15; Lk 23,25; Jn 19,16

¹⁸ napr. Rim 1,18 a nasl.

¹⁹ Wright, N.T., s. The Day the revolution began: 5. “In All the Scriptures”

²⁰ Moltmann J., s. 338

Prevrátenie vydania.

Ako môže byť Kristovo opustenie Bohom zdrojom záchrany pre ostatných? Pavol radikálne prevracia význam slova „vydať“²¹. Ježišovu agóniu opustenia Pavol interpretuje ako Otcovo vydanie Syna. A celé sa to deje za bezbožných a tých žijúcich v hriechu. “Toho, ktorý nepoznal hriech, za nás urobil hriechom, aby sme sa v ňom stali Božou spravodlivosťou,” vyjadrí úderne Pavol. Ten ktorý nepoznal opustenie, iba jednotu lásky sa stal opustený pre opustených. Tí už viac nie sú opustení Bohom, pretože On opustil svojho Syna za nich. V tomto opustení a obetovaní leží základ pre ospravedlnenie hriešnikov a prijatie Božích nepriateľov. Tu je zástupnosť Kristovej obete, ktorý sa stáva hriechom za hriešnikov. Otec vydáva Syna na kríž, aby sa stal Otcom opustených. Syn je vydaný smrti, aby sa stal Pánom nad živými aj mŕtvymi. Opustení hriešnici sú pozvaní aby sa v zjednotení s Kristovou opustenosťou stretli s Bohom samotným.

Tu môžeme spolu s Vyznaniami viery CB povedať: “Hriešnikovi, ... ktorý sa v pokání a vo viere obracia k živému Bohu, dáva Boh svojim slovom účasť na Kristovej smrti a vzkriesení. Človeku je odpustené, stáva sa ospravedlneným údom Kristovho tela, Božieho ľudu, a znovuzrodeným Božím dieťaťom, je oslobodený pre nový život...”²²

Trojica

Čo teda dosiahol Kristov kríž voči Bohu? Samotnej otázke tejto práce sa vskutočnosti dá porozumieť iba cez trinitárnu teológiu. Boh sa nepribližuje ľudskej opustenosti ako pán, ktorý posielal svojho sluhu, aby splnil dôležitú misiu vo vzdialenej zemi. Ježiš na kríži neprichádza pred Boha ako vzdialený agent, ktorý musí čosi spraviť aby upokojil úplne inú entitu. Na kríži sa zjavuje Božie vydanie, Božia opustenosť a v tom celom Božia láska.

„Boh sám bol zlomený, bol zranený a trpel, pretože objal tých, ktorí nemali byť objatí.” Povie nám protestantský teológ Adam Johnson. “Samozrejme, že toto zlomenie, zranenie a utrpenie Boha sa deje diferencovaným spôsobom zodpovedajúcim trojitému spôsobu bytia vlastnému Bohu ako Otcovi, Synovi a Duchu Svätému - ale bolo to skutočné utrpenie jediného Boha. O tejto udalosti hovoríme nesprávne, ak hovoríme o tom, že Otec vylieva svoj hnev na Syna, akoby ten bol entitou alebo bytosťou odlišnou od neho samého.”²³

²¹ Rim 8,31-32; významovo aj 2 Kor 5,21; Gal 3,13

²² Vyznania viery CB

²³ Johnson A., s.72

Opustenosť Syna zasahuje aj samotného Otca. Zatiaľ čo Syn v opustení trpí samotné umieranie, Otec prežíva stratu. Otcova bolesť je iná než Synova. Syn trpí v opustení, Otec prežíva nekonečnú bolesť lásky pri strate svojho Syna. Adam Johnson to vyjadruje obrazom obetovania. Trojica na kríži sa zjavuje ako Boh podstupujúci dokonalú obeť lásky. Boh je ten, ktorý pre lásku dokáže obetovať, dokáže sa obetovať a zároveň je duch obetujúcej sa lásky. Obetujúci-Obetovaný a Duch sprevádzajúci a umožňujúci obeť.²⁴ Otec je vydávajúci, Syn je vydaný a Duch oboch spája do jedného aktu vydania. Boh je obeta, Boh je sebavydanie.²⁵

Veľmi podobne o tom hovorí aj Moltmann vo svojom christologickom Opus Magnum Ukrižovaný Boh: “Syn trpí umieranie, Otec trpí smrť Syna. Bolesť Otca je pritom rovnako závažná, ako smrť Syna. Synovej strate Otca odpovedá Otcova strata Syna a pokiaľ sa Boh ustanovil ako Otec Ježiša Krista, potom v smrti Syna utrpí tiež smrť svojho otcovstva.”²⁶

Láska

Keď apoštol Pavol rozpráva o Ježišovej opustení na kríži tak v Rim 8,32 a Gal 2,20 toto vydanie označuje za akt lásky. Jánovská teológia to opisuje onou známou vetou: “Ved’ Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nik, kto verí v neho, nezahynul, ale mal večný život. Lebo Boh neposlal Syna na svet, aby svet odsúdil, ale aby ho spasil.” Dôrazne tento rozmer zopakuje Ján aj vo svojom liste. Akt poslania a vydania Syna jednoznačne vychádza z Božej lásky. “Boh je láska,” povie nám Ján. “Božia láska k nám sa prejavila v tom, že Boh poslal na svet svojho jednorodeného Syna, aby sme skrze neho mali život.”²⁷

Boh je láska. Boh existuje v láske. Láska v diani kríža. Syn vo svojom umieraní zažíva bremeno opustenej, neopätovanej lásky k Otcovi, zatiaľ čo Otec trpí bolesť straty. To, čo z tohto vzťahu vychádza, je Duch lásky, ktorý pozná bolesť lásky Otca a Syna. Tento Duch lásky tvorí lásku pre opustených ľudí a oživuje mŕtvych. Táto bezpodmienečná láska, prameniaca z bolesti Otca a umierania Syna, na kríži objíma všetkých opustených, aby im priniesla nový život Ducha.

“Boh je láska.” Povie Jürgen Moltmann “Trojičné učenie sa dá chápať ako interpretácia základu, diania a skúsenosti tejto Lásky. Lásky ako diania v bezcitnom zákoníckom svete. Je to interpretácia vrúcnej, nepodmienej a neobmedzenej lásky, ktorá sa deje, zasahuje každého nemilovaného a opusteného, nespravodlivého aj bezprávneho a daruje mu novú

²⁴ Johnson A., s. 72

²⁵ Vychádzajúc najmä z hymny Fil 2,6-8 ranná teológia nazývala tento dej v Bohu konceptom kenosis - sebvyprázdnenia.

²⁶ Moltmann J., s 339-340

²⁷ 1 Jn 4,16-17

identitu, tj. oslobodzuje ho od noriem spoločenských identifikácií a od ochrancov spoločenských noriem a modloslužobných idolov.”²⁸

Boh je láska. Boh je láska, ktorá pozná bolesť straty, bolesť opustenosti, bolesť hriechu a viny, bolesť odcudzenosti a bolesť milovania odmietajúcich nepriateľov.

Záver

Čo teda dosiahol Kristov kríž voči Bohu? Trojjediný Boh, ktorý sa zjavil v Kristovi ako láska, ako jednota, ako jedna podstata v troch hypostatických osobách sám seba zástupne vydáva za všetkých vydaných, stáva sa hriechom a zažíva opustenosť Bohom v prekliatej smrti na kríži.

Boh tak vstupuje na územie ľudskej opustenosti, hriechu a smrti - do priestoru ľudského odcudzenosti od Boha a života. Božie objatie opustenosti kríža spôsobuje, že hriech, opustenosť, odcudzenie, bolesť a smrť sa stávajú Božími fenoménmi. Smrť je v Bohu.

Boh sa tak stáva Otcom hriešnikov, opustených, odcudzených, chorých, slabých a zomierajúcich a stretáva sa s nami práve tam. V momentoch našej biedy, našej opustenosti, choroby a smrti. Boha a transformatívnu moc Ducha nestretávame v momentoch ľudskej a náboženskej veľkosti, majestátu a slávy, Ale tam, kde sa otvárame zlomenosti pred realitou nášho hriechu o odcudzenosti. Tam sa stretávame spolu s Kristom v Bohu. Tým dokazuje silu a skutočnosť svojej lásky, ktorá v sebe dokáže objasniť aj toho druhého, aj toho úplne vzdialeného, aj nepriateľa. Otec neposiela Syna aby sa upokojil. Otec, posiela svojho Syna lebo miluje tých odcudzených a hriešnych ľudí.

Hádam najlepšie to pár týždňov pred svojou popravou vyjadril nemecký teológ Dietrich Bonhoeffer. “Boh, ktorý je s nami, je Boh ktorý nás opúšťa. Boh sa necháva vytlačiť zo sveta na kríž. Boh je vo svete bezmocný a slabý. Kristus nám nepomáha silou svojej všemohúcnosti, ale silou svojej slabosti – svojím utrpením. Náboženstvá odkazujú človeka v jeho núdzi k božej moci vo svete, evanjeliá ukazujú bezmocnosť a utrpenie Boha - Len trpiaci Boh nám môže naozaj pomáhať.”²⁹

²⁸ Moltmann J., s. 345

²⁹ Bonhoeffer, s.249-250

Bibliografia

ALTHAUS Paul, Theologische Aufsätze, [antológia teologických esejí], Gütersloh: Bertelsmann, 1929, 23.

BARTH, Karl. Die Kirchliche Dogmatik II/2: Die Lehre von Gott. Zürich: Theologischer Verlag, 1988. ISBN 3-290-11611-5.

BONHOEFFER, Dietrich. Na cestě k svobodě.: (listy z vězení). Cesty. Praha: Vyšehrad, 1991. ISBN 80-702-1081-8.

JOHNSON, Adam J. Atonement: A Guide for the Perplexed. Bloomsbury T&T Clark, 2015. ISBN 978-0-567-42468-6.

LOCHMAN, Jan Milič, Krédo: základ ekumenické dogmatiky. Praha: Kalich, 1996. ISBN 80-7017-960-0.

MOLTMANN Jürgen, Ukřižovaný Bůh: Kristův kříž jako základ a kritika křesťanské teologie. Praha: Biblion, 2023. ISBN 978-80-88642-00-8.

PAUCK Wilhelm, Melancthon and Bucer (The Library of Christian classics). Sv.19. Philadelphia: Westminster Press, 1969. ISBN 978-0664220198.

RAHNER, Karl. Theological Investigations IV. Darton, Longman and Todd, 1966. ISBN 978-0824503802.

STOTT, John R.W. Kristův kříž. Bratislava: Porta libri, 2003. ISBN 80-89067-10-7.

WRIGHT, N.T. The Day the revolution began. HarperOne, 2016. ISBN 978-0062334381.

Exegéza biblického textu: Rimanom 3:21-26

Výmedzenie a charakteristiku oddielu, prvé dojmy, vlastný preklad, štruktúra oddielu a lexikálna analýza predchádzali postupnému výkladu. Pre ich zápis pozri prílohu na konci.

Úvodná fáza argumentu sa uzavrela. Apoštol Pavol sa v 1,18-3,20 snažil vyobrazit' základný problém človeka. Človek opúšťa Boha a Boh ho vydáva jeho opustenosti. Človek sa tak ocitá v stave odcudzenosti od Boha a prepadá vášňam, ktoré ho opantajú a získajú nad ním úplnú moc. V tomto stave hriechu a opustenosti od Boha sa Božia radikálna odlišnosť vníma ako Božia vzdialenosť, odcudzenosť, až nepriateľstvo. Nie je rozdiel v tom, či človek žije pod Zákonom, alebo mimo neho. Prinavrátanie prvotného stavu spravodlivosti z raja Zákon nedokáže zariadiť. Pohaniam poznajú prirodzený zákon, židia poznajú Mojžišov Zákon. Poznanie však nestačí. Človek rovnako porušuje tieto Zákony. Človek aj pri poznaní dobra a zla uniká od Boha. Ak má Boh zostať spravodlivý voči svojej zmluve, ba priam voči svojej láske, potrebuje nejakým spôsobom zasiahnuť. Božia spravodlivosť si vyžaduje ďalšie zjavenie.

21 Teraz však, je bez zákona zjavená spravodlivosť Božia dosvedčovaná Zákonom a prorokmi,

Teraz však. Hneď na úvod nemáme pred sebou iba príslovkové vyjadrenie času. Nechce sa ním vyjadriť kontrast dvoch časových období. Pred Kristom a po Kristovi. "Teraz však" vyjadruje kontrast medzi dvoma zjaveniami spravodlivosti. A to konkrétne spravodlivosť zjavená "skrze Zákon" a spravodlivosť zjavená "bez Zákona," alebo "mimo Zákona."

Božia spravodlivosť sa zjavuje mimo etablovaný Mojžišov Zákon. Pavol vychádza z nového zjavenia Božej spravodlivosti v živote Ježiša Krista. Ten, súc nevinný, bol odsúdený Zákonom a popravený ako kacír a heretik. Zákon neponúka cestu ku Božej spravodlivosti. Priamo to vyjadrí v 3.20: "*Zo zákona nebude ospravedlnený nijaký človek,*" Pri vyjavení Božej spravodlivosti, zákon nestačí. Spravodlivosť je totiž stav, v ktorom bytie napĺňa svoj zmysel a zámer. Veci sú tak, ako majú byť. Je to stav pokoja, spočinutia a hlbokého vzťahu. Takúto spravodlivosť Zákon nevie zabezpečiť. V jeho lepšom prípade dokáže maximálne ukázať, že tento stvorenie nedosahuje.

Na druhú stranu, Pavol nie je v absolútnej opozícii voči zjaveniu spravodlivosti cez Zákon. Spravodlivosť bola Starou zmluvou *dosvedčovaná (martýrumeně)*. Zákon a proroci boli svedkami spravodlivosti. Obraz prepožičaný zo súdnej siene nesie v sebe dôležitú myšlienku. Na jednej strane svedok má zákonite v sebe nutný perspektivizmus. Svedčí o tom, ako zahliadol pravdu zo svojho pohľadu. Na strane druhej, obraz svedka pripomína rolu Zákona. Svedok nie je sudca. Dobrý svedok nerobí nič iné, než verne a pravdivo svedčí o tom čo sám zahliadol. O tom, čo sám navnímal za pravdivé. Úloha svedka však nie je súdiť. Iba svedčiť.

Pavol za takéhoto svedka Božej spravodlivosti pokladá Zákon. Zákon sa snaží dosvedčiť, podať svedectvo poukázať našu pozornosť na Božiu spravodlivosť. Ale to ešte nestačí na nastolenie reálnej spravodlivosti.

22 avšak spravodlivosť Božia skrze vieru v Ježiša Krista, pre všetkých veriacich,

Božia spravodlivosť skrze vieru. Božia spravodlivosť sa nezjavuje cez zákon, ale cez vieru. Božia spravodlivosť sa zjavuje ako spravodlivosť viery. S vierou je to inak ako so Zákomom. Je založená vo vedomí konkrétneho veriaceho a je vyjadrením bezprostredného vzťahu medzi individuálnym veriacim a Bohom. Vzťah dôvery so spravodlivým Bohom tak už nie je sprostredkovaný zákonom, rituálnymi praktikami, či etnickou príslušnosťou.

Čo je to za vieru? Je to *viera v Ježiša Krista*. Nemôžem nespomenúť, že existujú pádne dôvody domnievať sa, že Pavlova fráza sa vzťahuje na Ježišovu vlastnú vieru a vernosť. N.T. Wright hovorí o tom, že použitý genitívny tvar by sa najlepšie preložil “*skrze vieru Ježiša Krista*.” Tejto formulácii rozumie ako Božej zmluvnej vernosti voči svojmu ľudu. A cez Izrael, je to aj Božia vernosť voči celému ľudstvu. Tento výklad má svoje opodstatnenie a miesto. Rozhodne umožňuje podnetné myšlienky a aplikácie. V tejto práci sa však budem viac zameriavať na tú pôvodnú možnosť. Že sa rozprávame o viere v Ježiša Krista. O dôvere v Ježiša Krista. V jeho osobu, zvesť, smrť a zmŕtvychvstanie a v to, ako nám zjavil Boha.

Ako teda o spravodlivosti rozpráva Kristus? O Spravodlivosti a Zákone Kristus najviac rozpráva v Kázni na hore. Jadro tejto kázne začína tvrdením, že “Kristus neprišiel zrušiť Zákon, ale naplniť ho.” A potom pokračuje: “Hovorím vám, že nikdy nevojdete do nebeského kráľovstva, ak vaša spravodlivosť nebude oveľa väčšia ako spravodlivosť zákonníkov a farizejov.” Čo znamená, že Ježiš Zákon naplňa? Naplniť je prekladom Gréckeho slova *plerósaí*. To slovo má viacero významov:

1. Poslúchnuť vo všetkom, bod po bode, slovo po slove.
2. Naplniť intenciu, ku ktorej zákon mieri. Formu zákona naplniť jeho vnútorným zmyslom. Nie dodržať literu zákona, ale hľadať ducha zákona.
3. Doviesť zákon k úplnosti a tak dospieť ku koncu zákona. Keď sa duch zákona naplní v postojoch človeka, v tom naplnení sa jeho úloha končí. Naplnenie je koniec zákona.

Prvý význam môžeme vylúčiť. To je spôsob akým to mali uchopené farizeji, ktorých spravodlivosť nestačí pre nebeskú ríšu. Ježiš očividne zákon takto nenaplnil. V mnohých prípadoch ho neposlúchal.

Ježišovo “naplniť” treba chápať v druhom a treťom význame. To, čo zákon naznačoval formou vnucovanej zvonku - Ježiš naplňa Duchovným obsahom. Ježiš zákon zvnútorňuje. Od skutku prechádza k úmyslu. Ku obsahu nášho vnútorného postoja. Tak potom pokračuje

Kázeň na hore, kde Ježiš vonkajšie pravidlá Zákona internalizuje do ľudského vnútra. Zákon je naplnený tam, kde ho zvnútorňujeme. Kde dobro nie je len v našom jednaní, ale najmä v našom vnútornom postoji.

Pavol premýšľa nad Ježišovým príbehom, zvesťou a smrťou. A vidí v ňom zjavenú Božiu spravodlivosť. Veriť v Ježiša Krista znamená dôverovať Bohu v jeho inkarnovanej podobe. V Kristovom príbehu sa Božia spravodlivosť vyjavuje ako láska, ktorá dokáže zostúpiť do až do opustenosti Bohom, prežiť odcudzenosť a nepriateľstvo od Boha, druhých a od seba samého a takto okúsiť Boží hnev. Láska, ktorá v momente svojich najväčších múk dokáže odpúšťať nepriateľom a zomrieť prekliatou smrťou na kríži. Božia spravodlivosť sa zjavuje v hlbokéj láske voči všetkým opusteným, hriešnym, zlomeným, odcudzeným a zomierajúcim. Dokáže milovať aj nepriateľov, tých ktorí sú vydaní svojej bezbožnosti a žijú v odcudzení od Boha, od ľudí a od seba samého. Boh nás v Kristovi stretáva v našej opustenosti. Boh Otec sa stáva Otcom opustených. Boh sa v Kristovi stáva hriechom, aby sa hriešni stali Božou spravodlivosťou. Viera v Ježiša Krista znamená, že hriešny človek sa otvára hľadaniu dôvery Bohu nie napriek, ale práve vo svojom opustení, vo svojom hriechu vo svojej odcudzenosti a vo svojej smrti. Viera v Ježiša Krista predstavuje vnútorný zápas o vzťah s Bohom, ktorý neignoruje realitu svojho hriechu a opustenosti, ale práve v nej sa stretáva s Kristom. Preto aj cirkev vedie jednotlivca ku priznaniu si svojho hriechu. Lebo práve tam sa stretávame s Bohom.

Táto Božia spravodlivosť viery, ktorá sa stretáva s opusteným hriešnikom v stave jeho opustenosti je tu *“pre všetkých veriacich.”* Bez všetkých, bez rozdielu. Jestvuje nezávisle od zákona. Jestvuje vo viere v Ježiša Krista. Najmä ak sa Zákon chápe ako súbor prikázaní. Táto spravodlivosť viery nie je iba vývin a pokračovanie spravodlivosti zákona, v ktorej bol Pavol vychovaný. Ide to mimo Zákon. Zákon a proroci sa snažia dosvedčovať túto realitu Božej spravodlivosti. Ale ako Pavlov argument v 1,18-3,20 ukazuje nestačí to. Ale práve z dosvedčovania Starej zmluvy Pavol v 24-25 verši čerpá obrazy a metafory pre ďalšie vykreslenie podstaty Božej spravodlivosti.

23 lebo nie je rozdiel, veď všetci zhrešili a chýba im Božia sláva.

„*Všetci zhrešili*“ - použitý aorist naznačuje jednodobosť zhrešenia. Moment hriechu je jeden okamih v ktorom sa odohral hriech všetkých. V tejto chvíli Pavol nehovorí o procesy a rozhodnutiach, ktorými by jednotlivci opakovane prekračovali morálne kritéria. Hovorí o jednom momente zhrešenia. Tak tomu rozumie aj NT Wright, podľa ktorého Pavol myslí na Adamov moment v rajskej záhrade. Argument, že Pavol tu rozpráva o Adamovi naznačuje aj nasledujúca dokončenie vety „*a chýba im Božia sláva.*“ V literatúre Judaizmu druhého

chrámu je podľa NT Wrighta strata Božej slávy úzko spojená práve s prvým pádom. Tak isto, ako obnovenie Adamovej slávy je jedným z kľúčových rysov očakávanej spásy.

Človek v raji bol stvorený na Boží obraz. Zámerom ku ktorému vzniká život a vedomie človeka je odrážanie Božej slávy. Odrážať Božiu spravodlivú lásku. O túto *Božiu slávu* Adam, symbol každého človeka, prichádza. Príbeh z raja rozpráva o základnom probléme človeka v troch krokoch: Klamstvo hada, ktorý Boha opisuje ako panovačnú, nepriateľskú mocnosť, túžba človeka byť bezhraničný ako Boh a nakoniec je tu hanba, strach a ukrývanie sa. V oblečení sa Adam schová pred Evou, a spolu sa ukryjú pred Bohom.

“*Hamartia*” znamená netrafiť cieľ. Keď grécky lukostrelec netrafil cieľ, svoje nepresné zacielenie označil slovom hriech. Ide tu o viac než len o porušovanie zoznamu príkazov Zákona. Hriech je vedomie existenciálneho netrafenia. Uveril som tomu, čo nie je pravda, túžim po bezhraničnom sebazbožštení a som bytostne odcudzený od zmyslu a zámeru svojho života. Túto odcudzenosť prežívam ako hanbu a strach pred ohrozením. Božia inakosť sa v našom odcudzení stáva hrozbou. Život človeka má podobu odcudzenia od svojho zmyslu a zámeru. Má podobu skrývania sa pred Bohom.

24-25a Ospravedľňovaní sú zadarmo, jeho milosťou, skrze vykúpenie v Kristovi Ježišovi, ktorého ustanovil Boh za miesto milosti skrze vieru v jeho krv.

Po alúzii na Adama teraz do popredia básne, ktorú píše Pavol vystúpi obetný systém Starého zákona. Zaznejú tri obrazy, ktoré majú bližšie vykresliť predstavu Božej spravodlivosti. Ospravedlnenie, vykúpenie a miesto milosti.

Po prvé, všetci ktorí zhrešili sú teraz “*ospravedlnení zadarmo jeho milosťou*.” Spravodlivosť ako sme hovorili, je stav zmysluplnosti bytia a ospravedlnenie je cesta ku nemu. Keď Pavol používa slovo “ospravedlnenie” používa metaforu súdneho dvora, na ktorom sudca vyhlasuje spravodlivosť obvineného. Božia spravodlivosť tak v tomto novom vzťahu, v Novej zmluve neospravedľňuje cez Zákon, ale prichádza zadarmo a milosťou. Božie ospravedlnenie je darom človeku. Židovi aj grékov. Tomu, ktorý žije pod Zákon, ako aj tomu, čo žije mimo neho.

Aby sme však pochopili celý význam slova ospravedlnenie tak, ako ho používa Pavol, musíme mať na mysli jazyk Starej zmluvy, s ktorou tu Pavol pracuje. Dodd tvrdí, že pre Izrael ospravedlnenie znamená dať ukrivdenému právo, ktoré dovtedy nebolo uznané. Právo, ktoré ho oslobodí z útlaku. Hoc i jeho vlastného hriechu. Keď Izaiáš 40-55 predpovedá príchod spravodlivosti Hospodina pre exilantov, hovorí o tom ako o „ospravedlnení“ jeho ľudu. Oslobodenie od moci zla, ktorým sú utláčaní. S týmto hebrejským základom Pavol pracuje. Keď Pavol vyjadrí myšlienku, že ľudia v hriechu sú ospravedlnení zadarmo Jeho milosťou, tak má podľa Dodda na mysli najmä myšlienku oslobodenia. Slobody od stavu

hriechu, viny, nezmyselnosti života, odcudzenia a smrti. Ku tomuto významu vedie metafora právneho ospravedlnenia.

Druhý obraz. Ospravedlnenie sa deje skrze „vykúpenie, v Kristovi Ježišovi.“ Predstava výkupného len potvrdzuje predstavu, že Pavol o ospravedlnení rozpráva ako o oslobodení. Obraz vykúpenia je u Pavla pomerne bežný. Vykúpenie bolo oslobodenie vojnových zajatcov a prepustenie otrokov z otroctva. Opäť však aj tu Pavol pracuje so Starou zmluvou. N.T.Wright tvrdí, že v Pavlových slovách môžeme počuť alúziu na príbeh Exodusu. Hospodin pri povolávaní Mojžiša ho oslovil aj slovami: „*Ja vás vyvediem spod egyptského jarma, vyslobodím vás z otroctva a vykúpim vás vystretým ramenom.*“ Oslobodenie ospravedlnením sa týka Božieho vykúpenia z otroctva. Božia spravodlivosť je ponuka závislému človeku. Závislému od seba, od svojej dôležitosti, od svojho komfortu, statusu, moci, sebazboštenia. Ospravedlnenie človeka vyslobodzuje z jeho stavu závislosti.

Za tretie vykúpenie do slobody od stavu hriechu a smrti deje v Kristovi Ježišovi, ktorého ustanovil Boh za miesto milosti skrze vieru v jeho krv. Doslova Boh ustanovil Krista za „*hilastérion*“. Slovo, ktoré sa v slovenských prekladoch Biblie prekladá ako „prostriedok zmierenia,“ prípadne v Roháčkovi: „obeta smierenia.“ Tento obraz sa nevykladá ľahko. Evidentne sa Pavol snaží vyjadriť kľúčovú vec. Slovo *hilastérion* sa v NZ nachádza iba raz a to v Židom 9,5, kde sa to prekladá ako zľutovnica, či vrchnák Archy zmluvy. N.T.Wright súhlasí s týmto prekladom. Seputaginta v Levitiku 16,2 označuje pod „*hilastérion*“ práve ono miestom milosti. Vrchnák archy zmluvy, zľutovnicou. Preto na porozumenie Pavlovej myšlienke, „Kristus ako miesto milosti“ sa musíme pozrieť na text z Levitika 16. Ten predpisuje obrad pre Deň zmierenia. A „miesto milosti“ v ňom zohráva zásadnú úlohu.

Na chvíľu sa tu pristavme. Častá predstava Dňa zmierenia zaznieva tak, že kňaz položí ruku na obetné zviera, vymenuje hriechy ľudu, zviera potom položí na oltár a obetuje ho. Smrť zvieraťa tak akoby niesla trest za hriechy ľudu. Krvou tohto zvieraťa potom kňaz polieva zľutovnicu Archy zmluvy a tým má upokojiť rozhnevaného Boha. Levitikus 16 však kreslí inú podobu Dňa zmierenia. Deň zmierenia bol starovekou udalosťou, ktorá riešila skutočnosť Božieho hnevu ako aj problém hriechu. Kultický čistý Veľkňaz, si vzal dvoch capov. Na jedného zložil ruky vyznal všetky viny Izraelitov. Tento cap bol následne vyhnaný von z tábora, či mesta. Taký cap bol totiž nečistý a nemohol sa stať obeťou Hospodinovi. Bol to druhý cap, ktorý sa obetoval a ktorého krv sa používala na pokropenie zľutovnice. Ten musel byť kulticky čistý. Krv v tomto rituále nebola symbolom trestu. Krv bola v judaizme symbolom života.³⁰ A v prípade Dňa zmierenia bola krv symbolom čistého života, ktorého účelom bolo vyčistenie priestoru smrti. Celý zmysel tohto rituálu je v Lv 16,16 „[Veľkňaz]

³⁰ Lv 17,11

vykoná obrad zmierenia svätyne za nečistoty Izraelitov, za ich priestupky a za všetky ich hriechy.” Pokropenie krvi malo vykonať obrad zmierenia svätyne pre nečistoty, prestúpenia a hriechy Izraelitov. V Starej zmluve krv čistého zvieraťa kropiaca zľutovniciu očisťuje svätyňu chrámu od nečistôt, priestupkov a hriechov. V Novej zmluve krv Ježiša Krista, ktorá očisťuje svätyňu ľudského srdca od hriechu, temnoty a smrti.³¹ To má zrejme Pavol na mysli, keď povie, že “Boh ustanovil Krista za zľutovnicu / miesto milosti, skrze jeho krv.”

Božia spravodlivosť sa teda zjavuje tam, kde priestor ľudského srdca, inak charakterizovaný odcudzením, opustenosťou, hriechom a smrťou je ospravedľňovaný, oslobodzovaný a očisťovaný. A deje sa tak v stretnutí hriešnika s Kristom v jeho smrti. Kristova smrť ospravedľňuje, oslobodzuje a čistí ľudský hriech a pozýva do vzťahu s Bohom. Do vzťahu, ktorý nie je sprostredkovaný cez Zákon, či rituál ale ktorý dokáže mať človek cez Krista priamo s Bohom.³²

25b - 26 aby ukázal svoju spravodlivosť lebo prehliadol hriechy, ktoré sa udiali už skôr v čase Božieho znášania, aby ukázal svoju spravodlivosť v terajšom čase, aby bol spravodlivý a ospravedlnený ten, kto je z viery Ježišovej.

Na záver tejto poetickej sekvencie sa Pavol vracia ku úvodnému veršu 21. Božia spravodlivosť je stále tá istá. Navyše sa vracia ku kontrastu, ktorý 21. verš vytvoril. Kontrast medzi dvoma zjaveniami spravodlivosti. Spravodlivosť “skrze Zákon” a spravodlivosť “bez Zákona” a teda “skrze vieru.” Podobné rozdelenie vo veršoch 25-26 je formálne vyjadrené dvakrát použitým výrazom „ukázal svoju spravodlivosť“ (*endeixin tés dikaiosynés autou*).

Boh prv ukázal svoju spravodlivosť v čase Božieho znášania, ktorý sa dá charakterizovať tým, že Boh *prehliadol hriechy*. V tejto spravodlivosti, je ospravedlnený ten, komu Boh preskočil hriech. Podobnú myšlienku vyjadril Pavol aj v reči k Aténčanom na Areopágu: „Boh už teda nehľadá na časy nevedomosti, no teraz zvestuje ľuďom, aby všetci a všade robili pokánie.”³³ Božie prehliadanie hriechu je súčasťou jeho „zhovievavosti“, ktorá je spojená s jeho láskavosťou a trpezlivosťou.

³¹ Hoci aj propiciácia aj expiácia majú svoje miesto a opodstatnenie, domnievam sa že v Pavol v Rim 3,21-26 sa venuje expiácii. Téma toho, ako sa Božia spravodlivosť zjavená mimo Zákon očisťuje hriešnika. Téma propiciácie sa Pavol snáď venuje napr. v Rim 4,15 alebo v Rim 5,9.

³² Pre bližší pohľad by som sa vrátil ku eseji “Čo Kristov kríž dosiahol voči Bohu?” Deje sa tak, vtedy, keď Boh Syn sa stáva hriechom, aby sa človek stal Božou spravodlivosťou. Boh Syn je poslaný Bohom Otcom, aby sa stal opusteným, odcudzeným, hriechom a aby zomrel. Vstúpi tak na územie ľudskej opustenosti, hriechu a smrti - do priestoru ľudského nepriateľstva s Bohom, aby sa tak smrť opustenosť a smrť stali Božím fenoménom. Boh sa stáva Otcom opustených, odcudzených, hriešnych a zomierajúcich. Boha a transformatívnu moc Ducha nestretávame v momentoch ľudskej a náboženskej veľkosti, majestátu a slávy. Ale tam, kde sa otvárame zlomenosti pred realitou nášho hriechu o odcudzenosti. Tam sa stretávame spolu s Kristom v Bohu. Otec neposiela Syna aby sa upokojil. Otec, posiela svojho Syna lebo miluje tých odcudzených a hriešnych ľudí.

³³ Sk 17,30

Slovo *páresin*, ktoré prekladáme ako “prehliadol” je jedným z dvoch hapax legomenon v tejto pasáži. Čo značí, že tento výraz sa v NZ nachádza iba raz a práve na tomto mieste. Podľa Jewetta sa vyskytuje len v nebiblických textoch, kde sa vzťahuje na odpustenie dlhov alebo zrušenie obvinení. V štyroch prípadoch, kde sa slovný ekvivalent *páresin* nachádza v spojení s hriechmi, sú priestupky nechávané nepotrestané a prehliadané, ale nie odpustené. Pavlov nezvyčajný výraz *progegonotón hamartématón* sa vzťahuje na existenciu hriechu v čase Božieho znášania. Pavol zrejme môže mať na mysli hriech, ktorý nebol pokrytý chrámovým kultom.

V druhom období, “teraz však,” v tomto druhom type spravodlivosti viery, Kristova smrť, nahrádza chrám ako prostriedok zmierenia s Bohom. Teraz je obnovenie statusu spravodlivosti dostupné prostredníctvom Kristovej smrti „všetkým, ktorí majú vieru“ (3:22) po celom svete. Spravodlivosť skrze vieru v Krista prekonáva Jeruzalemský chrám. Zatiaľ čo chrám ponúkal spravodlivosť pre Židov a ostatných ponechával za hranicami spravodlivosti, Kristova smrť obnovuje ponúka spravodlivosť celému ľudstvu. Záhadné vyjadrenie teda poukazuje na diskriminované skupiny, ktoré získavajú svoju spravodlivosť, svoje oslobodenie a svoj vzťah s Bohom skrze „vieru v Krista“.

Príloha ku exegéze

Vymedzenie a charakteristika oddielu

Oddiel sa začína jasným tematickým posunom, ktorý sa vyznačuje výrazom „Ale teraz“ vo verši 21, čo je v kontraste s predchádzajúcou diskusiou o univerzálnosti hriechu. Končí veršom 26, v ktorom Pavol zhrňuje hlavnú myšlienku úryvku.

Táto pasáž je zjednotená témou ospravedlnenia vierou skrze milosť. Skúma povahu tohto ospravedlnenia, jeho zdroj a jeho uplatnenie na všetkých veriacich. Nadväzuje na diskusiu o univerzálnosti hriechu, pričom sa zdôrazňuje, že všetci ľudia bez ohľadu na ich náboženský alebo etnický pôvod sú “pod hriechom” (3,9). Pripravuje pôdu pre predstavenie Božieho riešenia problému hriechu: ospravedlnenie z viery. Pasáži ďalej pokračuje významom milosti, ktorá bráni ľudskej pýche a nadutosti.

Čítaný úryvok je kľúčovým momentom v liste Rimanom, kde Pavol načrtáva jadro evanjeliového posolstva. Nadväzuje na predchádzajúce diskusie o zákone, hriechu a smrti a poskytuje základ pre následnú diskusiu o dôsledkoch ospravedlnenia pre veriacich.

Prvé dojmy:

- Božia spravodlivosť, ktorá sa zjavuje bez zákona je zákonom a prorokmi len dosvedčovaná. “Zákon a proroci” ako bežný výraz judaizmu druhého chrámu pre Tanach, ktorý ešte nemal ukončenú kanonizáciu.
- Rozpor v prekladoch verša 22 medzi vierou v Ježiša a vierou v Ježiša.

- Zvláštne vyjadrenie v študijnej Biblii, ktorá v.25 prekladá ako “Boh ho ustanovil ako zmierenie.” Ako básnická figúra je to rozhodne podnetné. Avšak, “prostriedok zmierenia” iných verzí (aj ekumenického prekladu) je rozhodne pochopiteľnejšie.
- Boh preukazuje svoju spravodlivosť odpúšťaním hriechov.

Preklad

21 Nunì δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν,

Teraz však, je bez zákona zjavená spravodlivosť Božia dosvedčovaná Zákonom a prorokmi,

22 δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ᾧ πάντας τοὺς πιστεύοντας, οὐ γὰρ ἐστὶν διαστολή.

avšak spravodlivosť Božia skrze vieru v Ježiša Krista, pre všetkých veriacich, lebo nie je rozdiel.

23 πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ,

Ved' všetci zhrešili a chýba im Božia sláva.

24 δικαιοῦμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ·

Ospravedlnení sú zadarmo, jeho milosťou, skrze vykúpenie v Kristovi Ježišovi,

25 ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον ᾧ διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων

ktorého ustanovil Boh za miesto milosti³⁴ skrze vieru v jeho krv, aby ukázal svoju spravodlivosť lebo preskočil³⁵ / odpustil hriechy, ktoré sa udiali už skôr

26 ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ᾧ τὴν ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ.

v čase Božieho znášania, aby ukázal svoju spravodlivosť v terajšom čase, aby bol spravodlivý a ospravedlnený ten, kto je z viery Ježišovej.

Štruktúra oddielu

1. 21-22: Božia spravodlivosť zjavujúca sa bez Zákona
2. 23: Hriech sa týka všetkých bez rozdielu.
3. 24-25a: Tri obrazy spravodlivosti
4. 25b-26: Boh ukazuje svoju spravodlivosť.

Lexikálna analýza

V texte, ktorý je nabitý množstvom teologických termínov a konceptom vyčnieva fráza “Božia spravodlivosť” (dikaiosyné theou). Konceptne sa v týchto piatich veršoch objavuje až štyrikrát (v. 21, 22, 25, 26, pričom v veršoch 26 a 26 sa vyskytuje ako “jeho spravodlivosť”). Súvisiace sloveso “ospravedlniť” (δικαίωω) sa nachádza dvakrát (verše 24, 26) a prídavné meno “spravodlivý” (δίκαιος) raz (verš 26).

³⁴ Štandardný preklad: prostriedok zmierenia. Vid' výklad.

³⁵ podľa Thayera - prešiel ponad. Odvolávka na udalosť paschy.

V tejto krátkej pasáži Pavol používa nezvyčajné slová, ktorých výskyt v Biblii je skutočne zriedkavý. V týchto 5 veršoch sa nachádzajú až dve *hapax legomenon*. Obe vo verši 25, ako *páresin a progegonotón*. Popri nich sú tu ešte ďalšie mimoriadne zriedkavé výrazy, ktoré sa v NZ nachádzajú len skutočne sporadicky. Sú to slová ako *diastolé* (v.22), *proétheto* (v.25), *endeixin* (v.25 a 26), a *hilstérion*. Použitie netradičných slov a konceptov, spolu so zvláštnou syntaxou viedla viacerých bádateľov (napr. NT Wright, Dodd, či Jewett) ku myšlienke, že máme pred sebou poetickú sekvenciu listu Rimanov. A apoštol Pavol dokonca môže citovať ranne kresťanskú liturgickú formuláciu. Či už pieseň, modlitbu, alebo spoločné vyznanie. Hoci v tejto exegéze budem ku tomu textu pristupovať viac technicky, argumenty týchto bádateľov ma celkom presvedčili, že čítame predovšetkým báseň a nie exaktný text systematickej teológie. A preto vo výsledku potrebujeme nežne pristupovať ku jej obraznosti, symbolike a metaforickosti. Hľadať v nej krásu a obrazy vnímať v ich ikonickom zmysle.

Bibliografia

DODD, C. H., MOFFATT, James (ed.). The epistle of Paul to the Romans,. The Moffatt New Testament Commentary. III.vyd. New York: Harper and Brothers Publishers, 1932.

JEWETT, Robert, MACHINIST, Peter a KOESTER, Helmut a spol. (ed.). Hermeneia —A Critical and Historical Commentary on the Bible: Romans A Commentary. Minneapolis: Fortress Press, 2006. ISBN 978-0-8006-6084-0.

WRIGHT, N.T., KECK, Leander E. a spol (ed.). The New Interpreters Bible in Twelve Volumes: The Letters to Romans. Nashville: Abingdon Press, 2002. ISBN 0-687-27823-6

Kázeň 1 - Dlhá, široká a bystrozraká milosť

Nahrávka: https://drive.google.com/file/d/1vXDQXRJO43jwVzxfpwhv82KYtk073UFq/view?usp=share_link

V seriáli „The Good Place“ sa nebohý profesor filozofie menom Chidi snaží pomôcť svojim spolubývajúcim v nenáboženskom posmrtnom živote stať sa lepšími ľuďmi. Zoznamuje ich s problémami, ktoré trápia morálnych filozofov. Napríklad aj klasickú etickú dilemu nazývanú „trolley problem“ (problém s vozíkom): „Predstavte si, že riadite vozík,” povie Chidi, “keď tu zlyhajú brzdy, a na koľaji pred vami je päť robotníkov, ktorých prejdete. Môžete však zatočiť vozík na inú koľaj, ale na tej je jedna osoba, ktorú zabijete namiesto tých piatich. Čo urobíte?” Čo je správne a nesprávne v takej situácii? Chidiho snahy sú dosť podkované, keď sa ocitne v situácii, že skutočne riadi vozík so zlyhanými brzdami a musí sa rozhodnúť, čo naozaj urobí (spoiler – nedokáže to). Seriál, úsmevne poukazuje na situácie, v ktorých aj ľudia študujúci etiku, radi premýšľajú o hypotetických situáciách, ale môžu byť úplne nepripravení robiť etické rozhodnutia v praxi. Ako to vyjadril Michael, ďalšia postava v seriáli: „Preto profesori morálnej filozofie nie sú v oblube... je to celé len také teoretické.“

Táto typická teoretická dilema dostala nedávno aj svoju praktickejšiu rovinu. Technologická firma vyvíjajúca autonómne vozidlá sa pripravuje na moment, kedy vysoko citlivé senzory áut budú vedieť rozpoznať aj výšku a vek chodcov pri cestách. A riešia nasledovnú dilemu. Predstavte si že pred auto vybehne malé dieťa. Brzdná dráha vozidla je prídlhá a preto auto nestihne zabrzdiť. Môže však prudko stočiť volant a vyhnúť sa dieťaťu. Toto vyhnutie sa podarí len ak auto vybehne na chodník, kde zrazí seniora. Ku akému rozhodnutiu sa má naprogramovať autonómne vozidlo? Čo je správne a čo nesprávne v takej situácii? Podivuhodnou zaujímavosťou je, že rámci prieskumu sa značne líšili odpovede na základe kultúry. Na západe je hlavný dôraz na záchranu mladého života plného potenciálu a energie. V krajinách ďalekého východu to však bolo presne naopak. Zachránili by skúsenosti a múdrosť starej generácie.

Tá dnešná otázka “Čo je správne a čo je nesprávne?” sa síce môže zdať vzdialená, nudná a teoretická, ale schopnosť rozumieť svojim predporozumeniam má reálny dopad na to, ako premýšľame nad sebou, životom, ako sa rozhodujeme a vzťahujeme a konáme. Starobylá téma dobra a zla nemizne.

Púšťal som si nedávno jeden teologický podcast, kde autori často rozoberali krásne, vzletné myšlienky a obrazy teológie. Bolo to podnetné, hoci - úprimne - trochu vzdialené otázkam, ktoré sa dotýkajú človeka nemajúceho doktorát z teológie. Keď tu na konci, v pasáži, v ktorej sa otvorili podnetom od počúvajúcich zaznela táto otázka: “Vy tak zaujímavo rozprávate o dobre a zle. Poradte mi teda. Ako sa stanem dobrým? Ako sa vyrovnať so závislosťou, ktorou prechádzam? A je to zvláštny pocit. Chcem byť slobodný od vecí, ktorá ma opantáva, ale cítim sa zaseknutý v cykle zlyhania, pocitu viny, ospravedlňovania, následnej snahy o nápravu a života nového života, kým zas znovu nezlyhám. Je to cyklus, ktorý sa dookola opakuje. Cítim sa veľmi slabo, biedne. Myslím si, že som zlý človek. Ako sa stanem dobrým?”

Ako sa stanem dobrým? A nie len tak naoko. Meniť výraz tváre dokážeme. Ale ako sa stanem skutočne dobrým? Aj kdesi hlboko, hlboko vo svojom vnútri?

Otázka po dobre a zle, otázka po správnosti a nesprávnosti je témou ktorú Pavol rozoberá v čítanom texte. Je to téma spravodlivosti. “Ako sa stanem spravodlivým?” opýtal by sa Pavol, keby sa dovolal do podcastu. “Ako sa stanem ospravedlneným?”

Stará zmluva na túto otázku odpovedala princípom Zákona. Zákon bol systém príkazov, zákazov a nariadení, ktorých účelom bolo poukázať na to, čo je správne a nesprávne. A čo formuje človeka je inštitucionalizované násilie. Snaha formovať sa deje najmä cez systém trestov. Keď človek prikázanie Zákona poruší, trest ho neminie. Motivácia Zákona ku spravodlivosti je strach z trestu.

A podľa apoštola Pavla Zákon však nestačí. “*Zo zákona nebude ospravedlnený nijaký človek. Ved' zo zákona pochádza poznanie hriechu.*” povie Pavol

Zákon zlyháva práve v tej formatívnej zložke. Ku tomu smerovali aj tie úvodné príbehy. Hoci môžeme poznať, čo je dobré a čo je zlé, môžeme vedieť o tom, ako by sme sa mali v kritických situáciách rozhodovať, keď ku tomu príde nedokážem to. Neviem sa zachovať správne a spravodlivo. Môžem presne poznať mechanizmus svojej závislosti, no to ešte vôbec nemusí mať vplyv. Poznanie Spravodlivosti Zákona, princípov a zákazov zo mňa nedokáže urobiť spravodlivého človeka.

Keď chce apoštol Pavol priznať isté čestné miesto tejto spravodlivosti zákona, hovorí o tom, že *spravodlivosť je zákonom a prorokmi dosvedčovaná*. Stará zmluva bola svedkom spravodlivosti. Obraz prepožičaný zo súdnej siene nesie v sebe dôležitú myšlienku. Na jednej strane svedok má zákonite v sebe nutný perspektivizmus. Svedčí o tom, ako zahliadol pravdu zo svojho pohľadu. (detekt) Na strane druhej, obraz svedka pripomína rolu Zákona. Svedok nie je sudca. Dobrý svedok nerobí nič iné, než verne a pravdivo svedčí o tom čo sám zahliadol. O tom, čo sám navnímal za pravdivé. Úloha svedka však nie je súdiť. Iba svedčiť. Pavol za takéhoto svedka Božej spravodlivosti pokladá Zákon. Zákon sa snaží dosvedčiť, podať svedectvo poukázať našu pozornosť na Božiu spravodlivosť. Nestačí to na nastolenie reálnej spravodlivosti. Spravodlivosť Zákona totiž redukuje otázku dobra a zla do pravidiel vonkajšieho správania. Je to zovšeobecnenie napätia dobra a zla. Myslím, že to poznáme všetci. Vezmime si ako príklad zlo klamstva. Vnímame že ľudia, ktorí nad svojim poznaním premýšľajú, sú schopní odhaliť iba toľko pravdy a toľko lži, koľko práve potrebujú. Preto nedokážeme dôverovať a poznávame v tom zlo. Tak vznikne pravidlo “nepovieš krivého svedectva!” Nie je to zlé pravidlo. Klamať je zlé. Nastane však potom situácia, kedy ma chytí gestapo a chce aby som povedal pravdu o svojich spolupáchateľoch či ukrytých židoch. Čo spraviť? Klamať a prestúpiť pravidlo Zákona? Alebo zradiť a žiť s vedomím, že práve to pravidlo ma viedlo ku tomu, aby som vykonal zlo?

Spravodlivosť Zákona nestačí. Nestačí na to, aby vyjavila plnosť Božej spravodlivosti a nestačí ani v jej formujúcej funkcii.

“Teraz však, je bez zákona zjavená spravodlivosť Božia,” povie nám Pavol. Božia spravodlivosť sa vyjavuje úplne inak. Zjavuje sa *skrze vieru v Ježiša Krista*. Zrazu sa tu objavuje osoba Krista. Viera v neho prináša novú spravodlivosť. O čom to hovorí? Ako o spravodlivosti rozpráva Kristus?

O Spravodlivosti a Zákone Kristus najviac rozpráva v Kázni na hore. Jadro tejto kázne začína tvrdením, že “Kristus neprišiel zrušiť Zákon, ale naplniť ho.” A potom pokračuje: “Hovorím vám, že nikdy nevojdete do nebeského kráľovstva, ak vaša spravodlivosť nebude oveľa väčšia ako spravodlivosť zákonníkov a farizejov.” Čo znamená, že Ježiš Zákon naplňa? Naplniť je prekladom Gréckeho slova plerósai. To slovo má viacero významov:

1. Poslúchnuť vo všetkom, bod po bode, slovo po slove.
2. Naplniť intenciu, ku ktorej zákon mieri. Formu zákona naplniť jeho vnútorným zmyslom. Nie dodržať literu zákona, ale hľadať ducha zákona.
3. Doviesť zákon k úplnosti a tak dospieť ku koncu zákona. Keď sa duch zákona naplní v postojoch človeka, v tom naplnení sa jeho úloha končí. Naplnenie je koniec zákona.

Prvý význam môžeme vylúčiť. To je spôsob akým to mali uchopené farizeji, ktorých spravodlivosť nestačí pre nebeskú ríšu. Ježiš očividne zákon takto nenaplnil. V mnohých prípadoch ho neposlúchal.

Ježišovo “naplniť” treba chápať v druhom a treťom význame. To, čo zákon naznačoval formou vnucovanej zvonku - Ježiš naplňa Duchovným obsahom. Ježiš zákon zvnútorňuje. Od skutku prechádza k úmyslom. Ku obsahu nášho vnútorného postoja. Tak potom pokračuje Kázeň na hore, kde Ježiš vonkajšie pravidlá Zákona internalizuje do ľudského vnútra. Zákon je naplnený tam, kde ho zvnútorníme. Kde dobro nie je len v našom jednaní, ale najmä v našom vnútornom postoji. Tak sme rozoznali zlo otrokárstva i patriarchátu, tak objavujeme bezprávie, ktoré sa deje iným spoločnosťou potláčaným ľuďom, či zlo privlastnenia, ktorým ničíme prírodu.

Zo skutkov Zákona sa nedá dojsť Božej spravodlivosti. Spravodlivosť sa dá nájsť vo zvesti Krista. Dobro v prvom rade musí byť vpísané do môjho srdca. Do môjho postojov a motívov.

Keď Pavol takto cez Krista zameria pohľad na ľudské vnútro, objaví v ňom zásadný problém. Nie len spravodlivosť sa týka ľudského vnútra. V našom vnútri objavujeme aj temnú stránku nášho bytia. Problém ľudskej nespravodlivosti tiež nie je na rovine jednania. Ten problém je hlbší a univerzálnejší. Pavol tento problém opíše slovom hriech. “Všetci zhrešili” povie Pavol, “a chýba im Božia sláva.”

Pavol tu vychádza z príbehu Pádu Adama v rajskej záhrade. Pádu, ktorým sa človek odvracia od Božieho obrazu v nás, od Božej slávy a Božej spravodlivosti.

Človek v raji bol stvorený na Boží obraz. Zámerom ku ktorému vzniká život a vedomie človeka je odrážanie Božej slávy. Odrážať Božiu spravodlivú lásku. Vstupovať do vzťahu lásky a jednoty s Bohom, s druhým ty, ako aj s celým stvorenstvom. Tvoriť a spolupodieľať sa na stvorení. Konať zmysluplnú prácu a následne oslavovať vykonanú prácu v spočinutí a vzťahu.

O túto Božiu slávu Adam prichádza. Príbeh z raja rozpráva o základnom probléme človeka v troch krokoch: Klamstvo hada, ktorý Boha opisuje ako panovačnú, nepriateľskú mocnosť, túžba človeka byť bezhraničný ako Boh a nakoniec je tu hanba, strach a ukryvanie sa. Adam sa pred Bohom.

“Hamartia” grécky termín pre hriech znamená netrafiť cieľ. Keď grécky lukostrelec netrafil cieľ, svoje nepresné zacielenie označil slovom hriech. Ide tu o viac než len o porušovanie zoznamu príkazov Zákona. Týka sa to nášho vnútra. Hriech je vedomie existenciálneho netrafenia. Existenciálnej nezmysluplnosti. Uveril som tomu, čo nie je pravda, túžim po bezhraničnom sebazbožštení a som bytostne odcudzený od zmyslu a zámeru svojho života. Život človeka má podobu odcudzenia od svojho zmyslu a zámeru. Má podobu skrývania sa pred Bohom. Túto odcudzenosť prežívam ako hanbu a strach pred ohrozením. Božia inakosť sa v našom odcudzení stáva hroživou. Ako z toho von? Ako von z tejto skrývačky? Z tejto opustenosti? Z nášho stavu v hriechu?

“Ospravedľňovaní sú zadarmo jeho milosťou, vykúpením v Kristovi Ježišovi” povie nám Pavol. Spravodlivosť je stav dobra. Stav zmysluplnosti bytia. Ospravedlnenie je cesta ku našej spravodlivosti. Keď Pavol používa slovo “ospravedlnenie” používa metaforu súdneho dvora, na ktorom sudca vyhlasuje spravodlivosť obvineného. Božia spravodlivosť tak v tomto novom vzťahu, v Novej zmluve neospravedlňuje cez svedčiaci Zákon, ale prichádza bezprostredne. Priamo vo vzťahu k sudcovi. A to zadarmo a milosťou. Božie ospravedlnenie je darom človeku.

Ospravedlnenie sa deje skrze „vykúpenie, v Kristovi Ježišovi.“ Je to sloboda od hriechu. Obraz vykúpenia je u Pavla pomerne bežný. Vykúpenie bolo oslobodenie vojnových zajatcov a prepustenie otrokov z otroctva. Môžeme v ňom počuť príbeh

vyslobodenia Hebrejov z egyptského zajatia. Hospodin Mojžišovi povie: “*Ja vás vyvediem spod egyptského jarma, vyslobodím vás z otroctva a vykúpim vás vystretým ramenom.*” Oslobodenie ospravedlnením sa týka Božieho vykúpenia z otroctva. Božia spravodlivosť je ponuka tomu, ktorý v odcudzení stratil svoju slobodu. Človeku závislému. Závislému od seba, od svojej dôležitosti, od svojho komfortu, statusu, moci, sebazboštenia. Ospravedlnenie človeka vyslobodzuje z jeho stavu závislosti.

Vykúpenie do slobody od stavu hriechu a smrti deje v *Kristovi Ježišovi, ktorého ustanovil Boh za miesto milosti skrze vieru v jeho krv*. Pavol použije veľmi zvláštne slovo, ktoré nám má pred očami nakresliť rituál židovského sviatku Dňa zmierenia. Ten sa oslavoval v jeruzalemskom chráme. Vo svätyni svätých stál dôležitý náboženský artefakt - Archa zmluvy, ktorej vrchný poklop sa volal aj zľutovnica, alebo miesto milosti.

Deň zmierenia, tak ako je opísaný v Levitiku 16 bol starovekou udalosťou, ktorá riešila problém ľudského hriechu a Božej spravodlivosti. Veľkňaz si očas nej vzal dvoch capov. Na jedného zložil ruky vyznal všetky viny Izraelitov. Tento cap bol následne vyhnaný von z tábora, či mesta. Taký cap bol totiž nečistý a nemohol byť súčasťou posvätného rituálu. Druhý cap sa obetoval a jeho krv sa použila na pokropenie miesta milosti na Arche zmluvy. Krv bola v judaizme symbolom života.³⁶ A v prípade Dňa zmierenia bola krv symbolom čistého života, ktorého účelom bolo vyčistenie priestoru smrti. Pokropenie miesta milosti krvou, malo vykonať obrad očistenia svätyne od nečistôt, prestúpení a hriechov Izraelitov. A teda, tu v Starej zmluve krv je to krv čistého zvieraťa kropiaca zľutovniciu, ktorá očisťuje nečistôt a hriechu. V Novej zmluve je to krv Ježiša Krista, ktorá očisťuje svätyňu ľudského srdca od hriechu, temnoty a smrti. To má zrejme Pavol na mysli, keď povie, že “Boh ustanovil Krista za *miesto milosti*, skrze jeho krv.”

Božia spravodlivosť sa teda zjavuje tam, kde priestor ľudského srdca, inak charakterizovaný odcudzením, opustenosťou, hriechom a smrťou je ospravedlňovaný, oslobodzovaný a očisťovaný.

³⁶ Lv 17,11

A deje sa tak v stretnutí hriešnika s Kristom v jeho smrti. Kristova smrť ospravedľňuje, oslobodzuje a čistí ľudský hriech a pozýva do vzťahu s Bohom. Do vzťahu, ktorý nie je sprostredkovaný cez Zákon, či rituál ale ktorý dokáže mať človek cez Krista priamo s Bohom.

Boh na kríži sa stáva hriechom, aby človek mohol byť ospravedlnený. Boh sa stal opusteným, odcudzeným, hriechom a zomrel. Vstupuje tak na územie ľudskej opustenosti, hriechu a smrti. Opustenosť a smrť stali Božím fenoménom. Opustenosť a smrť sú v Bohu. Boh sa stáva Otcom opustených, odcudzených, hriešnych a zomierajúcich. Boha a transformatívnu moc Ducha nestretávame v momentoch ľudskej a náboženskej veľkosti, majestátu a slávy. Ale tam, kde sa otvárame zlomenosti pred realitou nášho hriechu o odcudzenosti. Tam, kde sme schopní a ochotní priznať a prijať vlastnú biedu a odcudzenosť. Tam sa stretávame s Kristom. Tam sa s Kristom stretávame v Bohu. Slovom Atanázia: “Boh sa stáva človekom, aby človek mal podiel v Bohu.”

Celý tento text z Rimanom je predýchnutý silnou výzvou. Božia spravodlivosť je spravodlivosť viery. Viera v Krista však nie je viera magickú nebeskú postavu, ktorá mi udelí svoju priazeň, len preto, že ju uznávam. Veriť v Ježiša Krista znamená dôverovať Bohu v jeho inkarnovanej podobe. V Kristovom príbehu sa Božia spravodlivosť vyjavuje ako láska, ktorá dokáže zostúpiť do až do opustenosti Bohom, prežiť odcudzenosť a nepriateľstvo od Boha, druhých a od seba samého a takto okúsiť Boží hnev. Láska, ktorá v momente svojich najväčších múk dokáže odpúšťať nepriateľom a zomrieť prekliatou smrťou na kríži. Božia spravodlivosť sa zjavuje v hlbokkej láske voči všetkým opusteným, hriešnym, zlomeným, odcudzeným a zomierajúcim. Dokáže milovať aj nepriateľov, tých ktorí sú vydaní svojej bezbožnosti a žijú v odcudzení od Boha, od ľudí a od seba samého. Boh nás v Kristovi stretáva v našej opustenosti. Boh Otec sa stáva Otcom opustených. Boh sa v Kristovi stáva hriechom, aby sa hriešni stali Božou spravodlivosťou. Dôvera v Ježiša Krista znamená, že hriešny človek sa otvára hľadaniu dôvery Bohu nie napriek, ale práve vo svojom opustení, vo svojom hriechu vo svojej odcudzenosti a vo svojej smrti. Viera v Ježiša Krista predstavuje vnútorný zápas o vzťah s Bohom, ktorý neignoruje realitu svojho hriechu a opustenosti, ale práve v nej sa stretáva s Kristom. Preto aj cirkev

vedie jednotlivca ku priznaniu si svojho hriechu. Lebo práve tam sa stretávame s Bohom.

Tak nech nám Pán Boh dá silu otvárať práve náš hriech a našu biedu jemu samému. A nech nám dá milosť ku tomu, aby sme sa v tom stretli s ním samotným. S Bohom, ktorý je láska.

Kázeň 2 - Odmietnuté pozvanie - Lk 14,15-24

Medzi decembrom 1888 a májom 1889 bol Vincent van Gogh trikrát hospitalizovaný so závažnými psychickými a fyzickými problémami. Nie tak dávno vznikol tím historikov a zdravotníkov na Univerzite v Groeningane, aby sa pokúsili o diagnózu z tých záznamov, ktoré o Van Goghovi máme.

Najviac sa ponorili Van Goghových listov, ktoré písal svojmu bratovi Theovi, alebo svojím priateľom maliarom. V tých listoch sa priznáva ku nadmernému pitiu Absintu. A uznáva, že lepšie diela tvorí v stave triezvosti. Ale napriek tomu, ho čosi zásadne opantáva, s čím si neviem pomôcť. Nedokáže to zmeniť a alkohol to minimálne zmierňuje.

“V mojej mentálnej alebo nervovej horúčke či šialenstve, neviem celkom, čo povedať alebo ako to pomenovať, moje myšlienky preplávali cez mnohé moria.” Píše Van Gogh. “... ak vnútorná búrka príliš hlučne reve, vypijem pohár navyše, aby som sa ománil. Je to šialenstvo v porovnaní s tým, čím by človek mal byť.”

Človek opantaný vnútornou búrkou a následne nutnosťou piť na omámenie tejto búrky. Stav ktorý si nikto z nás neželá a nikomu nepraje. Napriek mu mnohí aspoň do istej miery rozumieme. Pociť pokiaľ ošetrovanosti a frustrácia z neschopnosti zmeniť sa je hádam univerzálne rozpoznávaným stavom človeka.

Pred nedávnom tu v Kaplnke stál a kázal náš priateľ Petr Kučera. Peter je zábavný chlapík, ktorý je navyše kazateľ zboru CB v BA, ktorý sa stretáva v tomto kostole dopoludnia. Keď som Petra prvý krát stretol, dali sme sa do reči. Okrem iného padla aj otázka na témy, ktorými žijeme. Petr s úsmevom jemu vlastným odpovedal: “Ja sa teraz venujem otázke, ako sa človek zmení dobre, rýchlo a kvalitne.” Ako sa človek zmení dobre, rýchlo a kvalitne.

Čo je dobrá otázka. Čas od času si ju kladieme všetci. Ako sa zmením. A nie len tak. Na oko. Formálne. Ale skutočne. Hlboko. Ako upokojím tie hlboké búrky vo svojom vnútri? Ako premením moju tendenciu ku prchkosti na miernosť? Ako premením môj strach na odvahu? Ako sa zbavím svojej závislosti? Dá sa to vôbec? Všetci túžime po reálnej zmene. Chceli by sme, aby v stave našej biedy, bolesti zasvietilo svetlo. Svetlo nádeje a svetlo zmeny. A zároveň vieme, že to vlastne akosi nejde.

Akoby zmena bola v skutočnosti utópia. Iný priateľ a kazateľ Daniel Pastirčák pri rozprávaní svojho príbehu to vyjadril takto: “Keď som mal 20, chcel som zmeniť celý svet. Keď som mal 30, vedel som, že nedokážem zmeniť ani sám seba.” Jedno z Danielových vyjadrení, ktoré som prvýkrát počul už dávno, no zostáva vo mne. Pretože je vlastne aj mojou skúsenosťou.

Dá sa v živote vôbec zmeniť? Cirkvách z kazateľníc často počuť odpoveď, že keď budeš veriť v Boha, tak jeho Duch spôsobí tvoju premenu. Čo na jednej strane nie je zlá myšlienka, ale ruku na srdce je to tak? Čas od času túto myšlienku vo mne nahľadáva práve skúsenosť s cirkvou. Ako to, že inštitúcia, ktorá sa hlási ku viere v Milosrdného Boha Lásky je sama tak často nemilosrdná a neláskavá?

Nuž, otázka po zmene človeka, je skutočne komplikovanou otázkou. Bolo by navyše trúfalé myslieť si, že celú komplexitu vyriešime za nasledujúcich 15 minút. Nazdávam sa však, že zaujímavú myšlienku do nášho premýšľania ku tomu vyjadruje podobenstvo o hostine, ktoré sme dnes čítali.

Celý text sa snaží vykresliť čo je to Božie kráľovstvo. Čo je zvláštny biblický termín, ktorému môžeme rozumieť, ako priestor ľudských srdc v ktorých panuje svetlo Božej vlády a nádeje. Božie kráľovstvo ako premenené ľudské srdce.

Biblia:

Čítali sme podobenstvo, ktoré rozpráva Ježiš svojim poslucháčom. Vysloví ho na hostine u popredného náboženského vodcu. Sme vo vybranej spoločnosti, pri dobrom jedle židovského šabat. Počas celej večere sa dejú až také štandardné Ježišovské udalosti. Uzdravenie chorého človeka v sobotu a diskusia statusom posudzovaní ľudí.

Cez jedného hosta nám autor prezradí, že sa celý tento večer rozprávame o Božom kráľovstve. Ten hosť v reakcii na Ježišove slová totiž zvolá: „*Blahoslavený, kto bude stolať v Božom kráľovstve.*“ A znova. Celé podobenstvo akýmsi spôsobom rozvíja obraz Božieho kráľovstva. Čo si teda predstaviť pod Božím kráľovstvom? Čo si predstaviť pod premeneným ľudským vnútrom?

1.dejstvo

Božie kráľovstvo je ako veľká hostina! Povie nám Ježiš. Skutočne premyslená a pripravená. Hostina, na ktorú je pozvaných mnoho hostí. Nejedná sa o záležitosť malého elitného krúžku. A každý je na ňu pozvaný s dostatočným predstihom. Pozvanie nespadlo z čistého neba, neprišlo v poslednu chvíľu. Nikto nedobehol s odkazom, že “za 5 minút začíname, poď jest!” Hostia boli pozvaní dopredu.

A keď už bola hostina pripravná, posielala hostiteľ sluhu druhý krát. Zvoláva pozvaných hostí so správou, že už môžu prísť. A až v tomto momente reagujú hostia na pozvanie odmietajúco. Čo je prekérna situácia, lebo je to už dosť neskoro. V texte zaznejú tri výhovorky, avšak dá sa predpokladať že takto sa ospravedlnili všetci tí mnohí pozvaní.

„Kúpil som pole a musím si ho ísť obzrieť.“

„Kúpil som päť párov volov a idem ich vyskúšať.“

„Oženil som sa, preto nemôžem prísť.“

Žiadna z týchto troch vecí nie je bezvýznamná maličkosť.

Pole, tak isto ako aj pár volov je živobytie a je to investícia do budúcnosti. Aj manželstvo je niečo čo má váhu a dopad pre celý život.

Slovesá *kúpil som* (égorasa) a *oženil som sa* (egéma) sú však úplne jednoznačne v dokonavom minulom čase. Čo znamená, že to nie je dej ktorý prebieha v súčasnosti. Aktivita je už ukončená. Hostia už majú pole, či voly nakúpené. Svadba už bola skončená. Autor tým chce naznačiť, že hostia neodmietali z nečakaných, urgentných dôvodov.

Tri ospravedlnenia odzrkadľujú vnútornú preferenciu. Je prednejšie investovať čas a energiu do zabezpečenia svojej budúcnosti, ako ísť hodovať na hostinu. Čo svojím spôsobom nie je trápna výhovorka. Priam by sa nám zdalo, že to je múdre rozhodnutie.

Čo to znamená?

Napriek tomu, to Ježiš stavia proti sebe ako protiklad. Večera je tu v kontraste so zabezpečovaním si budúcnosti. A v tomto príbehu má Božie kráľovstvo - ten priestor premieňaného ľudského vnútra - bližšie k tej hostine.

Čomu sa dá rozumieť na dvoch rovinách. Na jednej, že Božie kráľovstvo má podobu spočinutia. Boží priestor v ľudskom srdci vzniká tam, kde dokážeme spočinúť v prítomnom momente. Kde sa dokážeme zastaviť, reflektovať, ale predovšetkým kde dokážeme v kontemplatívnej modlitbe ticha spočinúť pri tom veľkom Hostiteľovi.

Na druhej rovine sa mi zdá, že v tom kontraste medzi prácou a hostinou je istá dávka irónie. Autor, by to akoby rozprával s ironickým úškrnom na ústach. V tej irónii opisuje zvláštne rozdelenie, ktoré často v živote máme. Rozdelení na tie dôležité praktické veci života a potom, možno keď sa zvýši čas, ako bonus k životu aj nejaká tá hostina. Prisilne rozdeľujeme svoj život medzi prácu a oslavu. Namiesto toho, aby sme dovolili aj svojej práci, svojim aktivitám, či svojim vzťahom aby nás priviedli k hostine. Aby sme hľadali zmysel aj v každodenných úlohach. Akosi umelo vytvárame rozdelenie medzi našou prácou a našou duchovnosťou. Hoci aj naša práca aj naša aktivita, aj naše vzťahy sú súčasťou duchovného poslania.

O čom to hovorím? Keď sme pred dvoma rokmi boli na letnom pobyte Kaplnky v Zaježovej, mali sme s nami hosťa Juraja, ktorý fascinujúco rozprával o kresťanskej meditácii. Tvrdil, že chodí tri krát do roka na týždňové ústranie do pustovne. Keďže však vyzeral ako mimoriadne duchovný človek, naozaj ma zaujímalo ako vyzerá jeho typický deň v takomto prostredí. Predstavoval som si, že celý deň strávi pokrčený na kolenách v modlitbe. Keď som túto svoju predsatvu Jurajovi povedal, ten sa len blahosklonne usmial a povedal, že nie. Modlí sa síce viac, tak 3krát za deň, no zvyšok času venuje bežným činnostiam. Ide na dlhé prechádzky lesom, zbiera bylinky, varí si jedlá.

No robí to, že chce byť plne prítomný v každom okamihu. Keď ide na prechádzku nereflektuje minulosť, ani neplánuje budúcnosť. Proste kráča lesom a sústreďí sa na to ako sa nohy dotýkajú zemeu. Keď trhá bylinku, nerieši nič iné, len sa sústreďí práve na túto bylinku. Keď si krája mrkvu, nepremýšľa nad ničím iným, len sa plne venuje krájaniu mrkvy. Každý pohyb, každá činnosť, každý zmyslový vnem je preňho príležitosťou spočinutia v prítomnom okamihu.

Púštni otcovia tento princíp mali vyjadrený v jednej myšlienke: Keď kráčaš - kráčaj, keď sedíš - sed', keď ležíš - lež.

Božie kráľovstvo je ako hostina počas ktorej spočiniem v Bohu, ktorý je všadeprítomný. Ľudské vnútro je premieňané svetlom Božej prítomnosti v tých momentoch, v ktorých neuteká do reflexií minulostí ani do plánovania budúcnosti, ale zostane v pokoji. Spočinie v prítomnom okamžiku. Vo večnom *tu a teraz*. Či už v modlitbe alebo aj v práci.

2.dejstvo:

Príbeh však pokračuje druhým dejstvom. Sluha sa vracia ku svojmu pánovi, ktorému oznámil všetky ospravedlnenia pozvaných. Na situáciu sa nepozeralme cez životy tých pozvaných, ale očami tých, ktorí na scéne zostali. Očami hostiteľa a jeho sluhu. Touto optikou je to príbeh o hostine, ktorá je ohrozená nezáujmom hostí.

Hrozí úplná blamáž. Ktosi tu usporiadal hostinu vo veľkom, na úrovni a so všetkým čo k tomu patrí, všetko napiekol, nalial víno do krčahov a teraz to všetko môže vyhodíť. Vyhodí veľa peňazí, urobí si tak neuveriteľnú hanbu a všetci široko ďaleko sa mu budú za chrbtom smiať ešte po rokoch. Avšak, pochopiteľný hnev hostiteľa, vedie k pozoruhodnej reakcii:

Výsledok jeho hnevu je ešte väčšie a ešte veľkorysejšie pozvanie. Dom je úplne plný. Hostina nemá obdoby. A pozvaní sú tí ktorých by vo vybranej spoločnosti nikto nečakal. Chudobní a chorí z ulíc a poľných cestičiek. Pozvania prekračujú konvenčné hranice.

Ježiš tento príbeh rozpráva na hostine v dome popredného farizea. Na mieste, kde sa zbehli ľudia miestnej elity. Prvé dejstvo príbehu mohlo byť pre nich úplne zrozumiteľné. Teraz to však začína byť divné. Na veľkú oslavu sú nečakane veľkoryso pozývaní chudobní, chorí a tí na okraji spoločnosti. Ľudia, ktorých budúcnosť nie je zaopatrená majetok, či dobrými známosťami. Hostia sú tu tí, ktorí nemajú kontrolu nad komfortom svojho zajtrajšku.

Zlomenosť

Božie kráľovstvo je ako veľká otvorená hostina, ktorá je stále pripravená pohostiť človeka, ktorý si je vedomý, že nad budúcou podobou svojho života má len malú kontrolu. Premienené srdce Božím svetlom sa deje vo vnútri ľudí, ktorí okúsili zlomenosť. Zlomenosť je momentom kapitulácie nášho ega. Ega, ktoré ma potrebu lipnúť na sebe, na predstave svojej dôležitosti, na svojej moci, na svojom komforte. Zlomenosť nás zbavuje falošných presvedčení a ilúzií. A tým vytvára priestor pre Boha, pravdu a lásku. Pre milosť.

Keď nelipnem na ilúzii kontroly nad svojím zabezpečením, nad svojím komfortom, nad svojím statusom vstupujem na Božiu hostinu. Moja zlomenosť otvára dvere pre vstup Božieho svetla a nádeje. S Bohom sa cez Kristov kríž stretávam práve v mojej biede, v mojej zlomenosti, slabosti, obmedzenosti a zranenia. Len keď sa im otvorím, keď si ich priznám, tak sa môžu dostať do priestoru Božieho pôsobenia. Kde som hostený životom a jeho zmyslom, slobodou, pravdou a láskou.

Františkánsky mních a spisovateľ Richard Rohr sa dlhé obdobie venoval anonymným alkoholikom. Ľuďom zápasiacim s neschopnosťou meniť svoju závislosť. A Rohr túto svoju skúsenosť reflektoval aj takto:

„Naša zlomenosť je surovinou pre Božiu obnovu. Je to udalosť a príležitosť pre Božiu lásku. Naša zlomenosť, slabosť, obmedzenosť a zranenia sa dostávajú do Božích rúk a tam začínajú odrážať Božiu slávu. Parafrázujúc slová apoštola Pavla: „Kde sa zväčšila naša porušenosť, tam sa ešte viac zväčšila Božia milosť.“

Domnievam sa, že ku tomuto bodu smeruje svoje podobenstvo Kristus. Premena ľudského vnútra sa začína v bode našej zlomenosti. Tam, kde ustupuje naše ego a naša pýcha na to, aby sa zdroj nášho života mohla stať hostina v prítomnosti Boha. Boha, ktorý dáva život a to v hojnej miere.

Ako sa teda vysporiadať s pocitom bezmocnosti čeliac svojim poviazanostiam? Ako začať cestu premeny? Ako vidieť Božie kráľovstvo presvetľujúce priestor môjho srdca? Príde mi, že podobenstvo o hostine nás vedie ku hľadaniu Boha v prítomnom

okamžiku modlitby. Spočínutí v tom čo je a venovaniu pozornosti skutočnosti, z ktorej povstáva celá existencia.

Zároveň ma dnešné podobenstvo vedie ku otváraniu sa vlastnej biede, bolesti a zlomenosti. V tomto stave bezmocnosti sa totiž stretávam s bezmocným Kristom vysiacom na svojom kríži vo svojej biede, bolesti a zlomenosti.

Pokúsme si možno aj počas nasledujúcej meditácie položiť dve otázky. Kedy mám vo svojom živote priestor spočínúť na Božej hostine? A aká téma vo mne otvára bolesť mojej zlomenosti?

Kázeň 3 - Metamorfózy kameňa

Dn 2,31-45; Mk 12,10-11, Mt 16,18-19

1. Úvod - Dočasnosc' dopadu ľudského úsilia

obr.1 "Jediná vec, ktorá sa zmenila, je všetko." Takýmto sloganom spustila istá technologická firma predaj svojho najnovšieho produktu. Razom sa starý produkt a technológia stala neaktuálna a pre mnohých nežiadúca.

My, ľudia neskorej modernity, máme radi nové veci. Vývoj, či progres. Krásny príklad pre našu fascináciu zmenami sa na Slovensku dobre vidí v postoji ku starým budovám. Často zaznievajú hlasy, že by bolo lepšie tú-či-onú starú stavbu zbúrať a nahradiť novou, modernou a vyblýskanou.

Jeden priateľ mi nedávno rozprával o frustrácii, ktorú prežíva s vývojom dopadu jeho úsilia. Pred časom zmenil zamestnanie a keď opúšťal bývalú prácu odchádzal s pocitom, že zanechal dobre rozbehnutý projekt postavený na zmysluplných zásadách. Keď neskôr zavítal späť na návštevu zistil, že inštitučná pamäť je slabšia ako očakával. Zásady a hodnoty, o ktoré sa dlhodobo snažil sa akoby nepreniesli ďalej. Na ďalších ľudí. Čo je rozhodne frustrujúce. A potenciálne to môže otvárať otázku že ak dopad toho, čo robím nie je dlhodobý, prečo sa potom vôbec snažiť?

Rozumiem jeho frustrácii. Nedávno som sa presťahoval z východu. Hoci stále pokladám Prešov za dôležité miesto vo svojom živote, musím priznať, že keď tam zavítam niekedy ma prepadne smútok. Rodičia už nežijú v byte, ktorý som dobre poznal. Oblúbené reštaurácie postupne ukončujú svoju činnosť. Dokonca aj prostredia ľudských vzťahov, ktoré bývali miestami mentálnej otvorenosti, sa akoby postupne uzatvárali. Dlhý čas som tam budoval svoj domov. Pomáhal a podporoval dobré veci. Všetko sa však mení. Čo s tým?

Odkiaľ brať motiváciu, keď zažívame že dopady nášho úsilia sú čiastočné a rýchlo sa stratia? Prečo sa snažiť, keď zajtrajšok aj tak bude iný ako je dnešok?

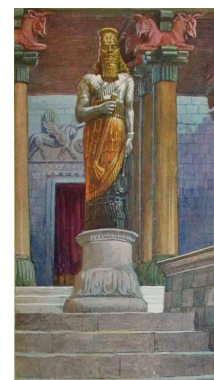
2. Kráľov sen

Aj to sú podľa mňa otázky, ktoré otvárajú stránky knihy proroka Daniela. Ako sa vysporiadať so stratou duchovného, ako aj národného domova? Ako žiť vo svete v čase veľkých zmien?

Dnes sme čítali text o snívaní kráľa Nabukadneccara. *Kráľ sa po ňom strhne zo spánku. Vystrie sa na posteli a ťažko dýcha. Prisnil sa mu drsný sen. Hoci v tom šoku na presný presný výjav sna zabúda, pocit zostáva. Je silne rozrušený a nedokáže už zaspať. Snu totiž rozumie ako posolstvu od bohov. Čo sa mu však snažili povedať? Aký je jednak obsah ale najmä zmysel snového obrazu? V tom vstupuje do príbehu Daniel, ktorému Boh znenie a význam sna vyjaví.*

2. James Tissot - Socha Nabuchodonozora

Socha. obr.2 Daniel nám hovorí o majestátnej soche. V čase, keď kniha Daniel bola napísaná, sochy mali dve hlavné funkcie: náboženskú a politickú. Sochy bohov boli obrazom uctievaných božstiev, zatiaľ čo sochy panovníkov boli symbolom ich moci a hodnôt ríše. Kráľ posielal svoje sochy do všetkých kútov svojho kráľovstva, aby ľudia zo vzdialených provincií poznali, ako vyzerá ich vládár. Týmto symbolom panovníka, socha predstavuje hodnoty a fungovanie kráľovstva. Keď sledujeme tento monumentálny obraz sledujeme teda ľudské budovanie sveta hodnôt. Prácu a úsilie na diele, ktoré pokladáme za zmysluplné.

V príbehu, to je špecificky vývoj svetového, politického poriadku. Rozvoj kráľovstiev a prácu na spoločenskom zriadení. Na osobnej rovine to dnes môže byť snaha o zmysluplnú kariéru, práca v projekte, ktorý ma naplňuje a pomáha okolitej komunite. Alebo práca na budovaní vzťahu, či rodine. Tvoríme vzťahový mikrosvet hodnôt a postojov, ktoré formujú charakter. Aj my dnes takpovediac tvoríme pracovné, vzťahové či rodinné kráľovstvá.

Vývoj. Keď tak sledujeme sochu, zistíme, že sa postupne mení. Začína ako zlatá hlava a postupne sa stáva striebornou, potom bronzovou a nakoniec železnou, ktorá sa neskôr mieša s hlinou. Podľa výkladu proroka Daniela sledujeme svetový vývoj cez štyri rôzne kráľovstvá. Kráľ Nabukadnecar a jeho kráľovstvo

nie sú naveky. Po ňom príde ďalšie kráľovstvo s inými hodnotami.

Nabukadnecarovo kráľovstvo je postavené na *“sile, moci a vznešenosti”*. Avšak príde čas, keď vznikne kráľovstvo, ktoré bude naopak *“všetko drviť a rozbíjať”*.

Zmena materiálu symbolizuje zmenu hodnôt, ktoré nové kráľovstvá prinesú.

Príde chvíľa, keď život bude fungovať podľa iných pravidiel. Odlišné zásady budú žiaduce a niečo iné bude trendy. Bude sa rozvíjať odlišná kultúra.

Nabukadnecar. Kráľ Nabukadnecar dostáva nebeské potvrdenie svojej vlády: *“Vládneš výnimočne a Boh nebies stojí za tebou. On ťa obdaroval silou, mocou a vznešenosťou.”* Vidíme, tak cnostné ľudské úsilie. Kráľ rozvíja dôstojnosť ktorá môže ľudom pripomínať Boží obraz v človeku, ľudskú dôstojnosť, či Božiu veľkosť. Človek tak skutočne dokáže vnášať do sveta hodnoty, ktoré druhých pozdvihujú. Ktoré odrážajú čosi z Božej podstaty.

3. Alexander Ermochenko - Mariupol

Štvrté kráľovstvo.

Najväčšiu pozornosť však Daniel venuje štvrtému kráľovstvu. Akoby hlavným adresátom jeho reči bol ľud, žijúci pod tyranským panovníkom. **obr3.**Ríšu ktorú máme

pred očami opisujú dve veci. Nestabilita celej ríše a tvrdosť železa. Dve vlastnosti, ktoré sú verné spoločníčky počas celých ľudských dejín. Pre krehkosť svojej vlády sa často mocichtiví panovníci uchylujú k despotizmu. Krutovláde, ktorá ničí všetko. Musia si udržať svoju moc. Musia udržať obraz o sebe ako o mocnom a dôležitom panovníkovi. A keď je to spochybnené. Keď okolie túto moc nevníma, tak spôsob, ktorým sa tá moja dôležitosť dá dokázať je agresia. Žiaľ, poznáme to dnes príliš dobre. Každý deň o tom čítame na stránkach novín, keď čítame o Putinovej a Ruskej agresii na Ukrajine. Avšak poznáme aj osobne. Keď sa pre vlastnú hlbokú neistotu a nestabilitu stávajú naše reakcie na druhých prudkými, či dokonca tvrdými.

Máme tak pred sebou istý kontrast dvoch kráľovstiev. Vznešeného, ktoré pozdvihuje človeka a tyranského, ktoré človeka ničí. Zisťujem, že v sebe poznám obe tie kráľovstvá. Pri svojej práci, pri svojich vzťahoch, či keď som sám so sebou v mojom prežívaní sa striedajú obe polohy. Nesiem v sebe istú

rozorvanosť. Radosť so zmysluplnosti sa strieda s pocitom neistoty a pochybností o sebe. Prežívanie lásky sa strieda s pocitom marazmu ľudského údely. A naopak, v zážitku, že sám sebe som si najväčší nepriateľ sa niekedy tajomne vynára sloboda od seba samého, ktorá prevyšuje môj vlastný rozum.

A príde mi, že takýto je ľudský údel. Nosíme v sebe rozorvanosť. Zážitok zmyslu aj skutočnosť zúfalstva. Možno najdesivejšie na tom je, že obe tieto kráľovstvá, obe tieto skutočnosti sú vlastne tvárou tvár smrteľnosti vystavené pomínutelnosti. Čo sa nám ďalej odkrýva v texte.

Kameň pomínutelnosti. *Z neďalekého brala sa odtrhne veľká skala a rúti sa dolu kopcom. Keď dorazí do doliny, zasiahne chodidlá sochy. Tento náraz spôsobí, že sa socha rozstrelí na drobné kúsky. Tisíce drobných kovových pilín pomaly padajú na zem ako obilné plevy. V tom sa zdvihne vietor, podobere ich, dvakrát otočí a odnesie mimo náš pohľad. Majestátny monument sa razom pomínie.*

Socha je dočasná! Každé kráľovstvo sa rozpadá. Kráľovstvo krásne a majestátne, i kráľovstvo desivé a ničivé. Zaniká. To, čo je, nebude naveky!

4. Boris Sirka - Leviathan

obr.4 Rozpad sochy nám otvára tému

pomínutelnosti. Ľudské úsilie je dočasné. Tak, ako sme o tom rozprávali na úvode.

Technológie, či trendy sa menia. Kultúra sa premieňa. To, čo sme vystavali, sa rýchlo zrúti.

Ľudské bytie ako také, tiež čelí svojej

dočasnosti. Rozbitie sochy akoby hovorilo, že

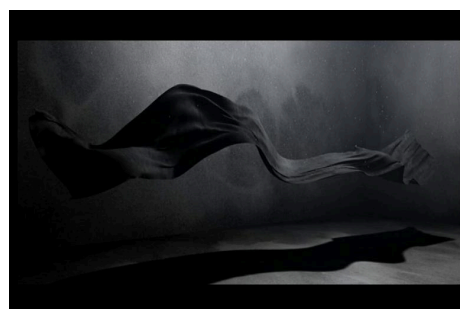
nezáleží či bytie je vznešené, alebo desivé. Akoby ani nezáležalo na jeho

morálnych kvalitách ani sile príbehu. Všetko sa jedného dňa skončí. To čo

pokladáme za zmysluplné, ako aj to, čo je nestabilné a tvrdé. Možno práve táto

téma tak vyrušila kráľa a nedala mu spať. Aký zmysel má akékoľvek ľudské

úsilie? Aký zmysel nachádzať tvárou-tvár pomínutelnosti?

Veľký vrch. Večnosť. *Sen však pokračuje. Nechápavo sa pozeráme sa do diaľky ako vietor odnáša posledné piliny sochy. Keď tu zrazu začína niečo rásť pri našich nohách. Rastie čosi, čo sme nikdy nečakali, že by mohlo rásť. Kameň, ktorý zasiahol sochu sa neustále zväčšuje. Stáva sa vyvýšeninou, potom veľkým bralom, vysokým kopcom až konečne mohutným a majestátnym štítom, ktorý svojimi hrebeňmi zaplňa celú zem.*

5. Juraj Červený - Vrch

obr.5 Daniel je presvedčený, že máme pred sebou čosi iné. Veľký vrch síce predstavuje ďalšie kráľovstvo, ale kráľovstvo, ktoré je úplne odlišné. Nie je to len zmena materiálu. *Je to kráľovstvo, ktoré bude trvať naveky, nebude zničené a nebude to ľudské kráľovstvo.* Nepodlieha skaze. Socha je dočasná, ale vrch je naveky! Socha je lokálna, ale vrch je svetový. Nie je to kráľovstvo medzi ostatnými kráľovstvami. Je to čosi úplne iné. Nie je to ani úsilie medzi inými dočasnými úsiliami. Je to úsilie, ktoré je večné. S večným významom a večným trvaním. Nie je to bytie medzi pominuteľnými bytiami. Je to večné bytie. Večné kráľovstvo. Nový, večný život.

3. Kristus.

Mnohí vykladači za kameň, ktorý rozbíja sochu pokladajú Ježiša Krista. On je ten spadnutý, či dokonca zavrhnutý kameň, v ktorom povstáva odlišné kráľovstvo. V čítanom obraze z Matúšovho evanjelia vnímame príbeh samotného Krista. A cez tento obraz tak môžeme čítať kráľov sen z knihy Daniel. Sám Ježiš je vystavený pominuteľnosti vlastného úsilia. Keď začína, prináša reformu. Hovorí, o hodnotách, ktoré sú vpísané do ľudského srdca. Hovorí o spravodlivosti, láske a milosrdenstve v ľudskom vnútri.

Stretol sa však s vývojom, ktorý jeho myšlienky, takpovediac prekonal. Narazil na staviteľov spoločnosti jeho veku. Kráľovstvo správnej spirituality - títo stavitelia čistého, teologického učenia - ho zavrhnú. Jeho úsilie ako aj jeho samotného odmietnu. Označia ho za heretika a vydajú ho ako zločinca štátnej moci. Kráľovstvo štátnej moci - títo stavitelia spoločenského zriadenia si umyjú nad ním ruky a ukrižujú ho. Odsúdia tak Krista a jeho úsilie, tak ako aj jeho

bytie samotné k zániku. Ježiš, ako historická osobnosť stroskotal so svojou snahou a končí na kríži. Všeobecná pominuteľnosť obklopila aj jeho samého.

6. Josef Žáček - Vzkříšení

obr5. Avšak. Kristovo zmŕtvychvstanie ukazuje, že Božie kráľovstvo je večné. Smrť nemá posledné slovo. Ak totiž Kristus vstal zmŕtvych, my tiež máme nádej na zmŕtvychvstanie. Kameň, ktorý bol zavrhnutý staviteľmi, sa stal kameňom uholným. Na ňom stojí naša nádej vo večnosť. Skutočná podstata nádeje tak nespočíva v optimistickom očakávaní zmeny, alebo tom, že naše úsilie bude mať dlhý dopad. Že naša snaha si predsa zaslúži nesmrteľnosť. Nádej spočíva v Bohu, ktorý sa nám cez Krista zjavil ako večnosť. Kde je teda Boh tam je nádej. A kde je nádej, tam je Boh. Lebo práve vďaka zmŕtvychvstalému Kristovi môžeme povedať, že Boh a nádej jedno sú.

Podstatou kresťanského očakávania tak nie je dobrá budúcnosť. Nie je to očakávanie, že naše úsilie bude mať dlhodobý dopad. Podstatou kresťanskej nádeje je večnosť v Bohu. Boh je večný. A vždy keď sa nám vyjavuje Boh, vyjavuje sa nám večnosť. Dopady nášho úsilia sú skutočne čiastočné a rýchlo sa stratia. Dopady Božieho úsilia sú naveky.

Otváraním sa prítomnosti Boha a jeho kráľovstva sa otvárame prítomnosti večnosti, ktorá prekonáva aj rozpad všetkého dočasného. Vždy keď zachýtime iskru Božej večnosti - v tichu, v láske, v kráse, v úžase nad tým čo je, dotýkame sa Božej večnosti.

Večnosti ku ktorej máme dnes prístup cez modlitbu. Spočinitím v tichom, prítomnom momente totiž spočívam v tom večnom Bohu.

slide6. “Hora, je tu, s celou svojou váhou.” Píše Jean-Yves Leloupe v príbehu v ktorom opisuje to, ako sa učil modliť. “Hora je nehybná. Hora má iný čas, iný rytmus. Sedieť a modliť sa ako hora, znamená mať v sebe večnosť. To je postoj rozjímajúceho. Vedieť, že má večnosť za sebou, v sebe aj pred sebou. Než začneme stavať čokoľvek. Spoločnosť, kariéru, výchovu, či dokonca cirkev, musíme byť skalou. Na tejto skale večnosti mohol postaviť Boh svoje dielo.”

Spočínutie v prítomnom okamžiku modlitby je spočínutím v Božej večnosti. To znamená “mať v sebe večnosť”. Modlitba dnes je tak pozvaním otvárať sa Božej nádeji a Božej večnosti. V modlitbe presahuje to čo sa rozpadá a nosíme v sebe večnosť. A do takejto modlitby sme pozývaní aj my dnes.